

JOUSTAVAN TAI YHTEISHAUN KAUTTA PERILLE ASTI

- mutkista huolimatta

Anneli Jäntti-Väisänen

Kehittämishankeraportti
syyskuu 2007

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä JÄNTTI-VÄISÄNEN Anneli	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 43	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus	
Työn nimi JOUSTAVAN TAI YHTEISHAUN KAUTTA PERILLE ASTI – mutkista huolimatta		
Koulutusohjelma Ammatillinen erityisopettajakoulutus		
Työn ohjaaja HIRVONEN Maija		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Kehittämishankkeessa tarkastellaan niitä haasteita, joita koko ikäluokan kouluttaminen tuo ammatilliselle toiselle asteelle – myös lähihoitajakoulutukseen. Tässä hankkeessa kartoitetaan opiskelijoiden omia käsityksiä ja kokemuksia siitä, millaisia vaatimuksia ja opiskeluun liittyviä vaikeuksia he ovat kohdanneet kahden ensimmäisen lukuvuoden aikana. Lisäksi jäsennetään sitä, miten opiskelijoita voitaisiin tukea silloin kun opiskelu ei etene samassa tahdissa kuin muilla, samaan aikaan ammatilliset opintonsa aloittaneilla.</p> <p>Kehittämishanke tehtiin kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa seurattiin kahden nuoren, sittemmin lähihoitajakoulutuksen keskeyttäneen nuoren sopeutumista ammatilliseen koulutukseen. Tähän vaiheeseen liittyneet haastattelut tehtiin syksyllä 2004. Toisessa vaiheessa, kesällä 2007 haastateltiin neljää lähihoitajaopiskelijaa ja yhtä liiketalouden perustutkintoa joustavan haun kautta suorittamaan tullutta toisen lukuvuoden opiskelijaa. Liiketalouden opiskelijan haastattelua ei karsittu pois, vaikka tässä työssä keskitytäänkin erityisesti lähihoitajakoulutuksen haasteisiin. Opiskelijoiden lisäohjaukseen ja – tukeen ja ammatillisen erityisopetuksen järjestämiseen liittyvät haasteet ammatilliseen perustutkintoon johtavissa koulutuksissa ovat koulutusalaista riippumatta samankaltaisia.</p> <p>Opiskelijoiden haastattelukertomuksissa korostui riittävän lisätuen ja –ohjauksen tärkeys. Keskeyttämiseen liittyneet ajatukset eivät yhtä opiskelijaa lukuun ottamatta liittyneet ajautumiseen väärälle koulutusalueelle. Sen sijaan kaikilla oli ollut erilaisia oppimiseen tai opiskeluun liittyneitä vaikeuksia. Opiskelijoiden mukaan niitä voitaisiin lieventää muun muassa antamalla enemmän yksilöllistä lisäohjausta sekä joustavalla, huumorintajuisella ja toiminnallisuutta painottavalla opetuksella. Myös hyvän ryhmähengen ja riittävän opiskelurauhan merkitys ammatillisessa koulutuksessa viihtymiselle tuli esille opiskelijoiden haastatteluissa.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Toisen asteen ammatillinen koulutus, lähihoitajakoulutus, opintoihin kiinnittyminen, ammatillinen erityisopetus		

Author JÄNTTI-VÄISÄNEN Anneli	Type of Publication Development Project Report	
	Pages 43	Language Finnish
	confidential	
Title TO WORK TROUGH FLEXIBLE OR JOINT APPLICATION SYSTEM - in spite of difficulties		
Degree Programme Vocational special needs teacher education		
Supervisor HIRVONEN Maija		
Assigned by		
Abstract <p>The focus of this study is the challenges the vocational upper secondary education has educating the whole age class, also in primary nurse education. The aim is to find out the students' own experiences of what kind of demands and difficulties they have met in their studies during the first two academic years. The purpose is also to study how to support the students when they fall behind their fellow students.</p> <p>The study was carried out in two phases. The first phase consisted of following how two young later primary nurse education drop outs adapted to vocational education. These interviews were made in autumn 2004. The second phase in summer 2007 consisted of interviews with four primary nurse students and one second year business student. The interview with the business student was not left out even if this study concentrates especially on primary nurse education. The challenges in tutoring and supporting students in vocational education are similar in spite of the field of education.</p> <p>The students' interviews told how important additional support and guidance is. The reason for dropping out of education was not the wrong choice of study field, except for one student. On the contrary all students had had various problems concerning learning and studying. According to the students these problems could be diminished among other things by more personal guidance and by flexible, humorous and functional teaching. The interviews also showed that good team spirit and quiet essential for work are important in vocational education.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Vocational upper secondary studies, primary nurse education, commitment to education, vocational special needs education		

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO.....	5
2	KEHITTÄMISHANKKEEN TAVOITTEET.....	6
3	TYÖN TOTEUTUS JA AIKATAULU.....	7
4	KOKO IKÄLUOKAN KOULUTTAMISEN HAASTE.....	8
5	JOUSTAVASTI OPINTOJEN ALKUUN.....	10
5.1	Opintojen keskeyttämisen riski.....	11
5	ENSIMMÄINEN LUKUVUOSI JA UUSI ALKU.....	12
6.1	Mikkelin ammattiopiston erityisopetuksen suunnitelma.....	13
7	KIINNITTYMINEN LÄHIHOITAJAKOULUTUKSEEN	14
7.1	Peruskoulupohjaisen lähihoitajakoulutuksen toteutus Mastissa.....	17
7.2	Yhdistetyn ylioppilaspohjaisen ja aikuisryhmän lähihoitajakoulutuksen toteutus Mastissa.....	18
7.3	Kaksi lähihoitajaopiskelijaa lähikuvassa.....	19
8	SOPETUMISTA VAI SYRJÄYTYMISTÄ.....	22
8.1	Voiko lähihoitajaksi opiskeleva olla erityisen tuen tarpeessa?.....	24
8.2	Muita mutkia lähihoitajaopiskelijoiden opintiellä.....	26
9	ONGELMIEN ENNAKOINTI JA KEHITTÄMISEN KIEMURAT.....	31
9.1	Kehittämisen kehys Mastin lähihoitajakoulutuksessa.....	32
10	KEHITTÄMISEHDOTUKSIA.....	34
11	POHDINTA.....	37
	Lähteet.....	39
	Liitteet	

1 JOHDANTO

Olen usein kuullut eri alojen opettajien toteavan, kuinka erilaista on opettaa ja ohjata 2000 – luvun ammatillisessa koulutuksessa opiskelevia verrattuna esimerkiksi 10 – 20 vuoden takaiseen aikaan. Yksi syy voi olla se, että erityisopetusta saavien oppilaiden määrän kasvu perusopetuksessa on jatkunut yli kymmenen vuotta. Viime syksynä peruskoululaisten määrä väheni prosentilla mutta silti erityisopetukseen siirrettyjen määrä kasvoi edellistä vuodesta yli neljällä prosentilla (Koulutustilastot 15.6.2007). On hyvin todennäköistä, että suurin osa erityisopetusta peruskoulussa saaneista hakee jatko-opiskelupaikkaa ammatillisista oppilaitoksista lukion sijasta. Lisäksi ammatilliseen koulutukseen on perinteisesti päässyt pienemmällä peruskoulun päättötodistuksen keskiarvolla kuin suurimpaan osaan maan lukioista. Näin ollen ammatilliseen koulutukseen (myös lähihoitaja-koulutukseen) hakeutuu ja opintonsa aloittaa monin tavoin heterogeeninen joukko nuoria ja hieman varttuneempia opiskelijoita.

”Ei meillä ole mitään tai ei ainakaan pitäisi olla erityisopiskelijoita” Tämän toteamuksen kuulin eräältä kollegalta yli kuusi vuotta sitten. Lause jäi hyvin mieleeni ja kertoi mielestäni paljon sekä yhden opettajan asenteista että yleensä, sosiaali- ja terveydenhuollon koulutuksessa olevista asenteista niin sanottuja erilaisia opiskelijoita tai erityisopetusta tarvitsevia opiskelijoita kohtaan. Toisaalta samassa oppilaitoksessa, jossa kuulin edellä olevan kommentin, oli useita opettajia, jotka olivat sitä mieltä, että lisätukeen ja –opetukseen ja tarvittaessa myös erityisopetukseen pitäisi ehdottomasti panostaa, koska sille oli aivan ilmeinen tarve.

Vaikka työyhteisö ja oppilaitos ovat vaihtuneet, kohtaan edelleen monenlaisia opiskelijoihin ja heidän erilaisiin opiskelu- ja oppimistaitoihinsa liittyviä asenteita, näkemyksiä ja uskomuksia. Olen joutunut myös itse tarkistamaan omien ajatusteni taustaoletuksia ja asenteita muun muassa samanlaisuutta ja erilaisuutta, perinteitä ja muutosta kohtaan. Yksi muutoksista näyttää olevan opiskelijoiden ja opetusryhmien muuttuminen entistä haasteellisimmiksi.

2 KEHITTÄMISHANKKEEN TAVOITTEET

Tämän kehittämishankkeen tavoitteena on ennen kaikkea rakentaa elävä ja jäsentynyt kuva siitä oppilaitosarjesta, jossa ammatillisen koulutuksen ja etenkin lähihoitajakoulutuksen opiskelijat ja opettajat toimivat ja työskentelevät. Halusin saada näkyville opiskelijoiden ajatuksia ja kokemuksia siitä, miten heidän opiskelunsa on sujunut ja siitä, miten heidän opiskeluaan voitaisiin tukea niin, että mahdollisimman moni aloittaneista valmistuu – enemmän tai myöhemmin. Toinen keskeinen tema liittyy siihen, millaisia haasteita monin tavoin erilaiset ja etenkin opiskelutaidoiltaan heikommat opiskelijat tuovat oppilaitoksen toimintaan ja rakenteisiin, kuten tukipalveluiden järjestämiseen – myös 2000 –luvun alun lähihoitajakoulutuksessa.

Tässä työssä hyödynnän sekä työkokemustani ammatillisena opettajana että edellisen, ammatillisen erityiskasvatuksen erikoistumisopintoihin liittyneen hankkeen aikana kertynyttä tietoa. Lisäksi jäsennän sitä, miten yhden vaihtoehtoisen väylän, ESR -rahoitteisen Etappiprojektin kautta lähihoitajakoulutukseen tulleet aikuisopiskelijat ovat pysyneet erittäin tiivistähtisen, kahdesta ja puolesta vuodesta kahteen vuoteen lyhennetyn lähihoitajakoulutuksen tahdissa.

Etappiprojekti oli vuoden kestävä 40 opintoviikon niin sanottu matalamman osaamistason koulutus, jota kokeiltiin myös sosiaali- ja terveydenhuollon alalla. Etappiprojektin kautta tulleet opiskelijat eivät osallistuneet valintakokeeseen. Heidät valittiin lähihoitajaopiskelijoiksi opinto-ohjaajan ja koulutusalohtajan haastattelujen perusteella, koska katsottiin että alalle soveltuvuutta on jo testattu vuoden kestäneessä ja lähihoitajakoulutuksessa hyväksi luettavia opintoja sisältäneessä koulutuksessa.

Lisäksi selvitin joustavan haun kautta opiskelemaan aloittaneiden määrät eri koulutusaloilla syksyn 2005 ja 2006 osalta. Joustavaan hakuun liittyvä selvitystyön idea syntyi tammikuussa 2007. Kävi kuitenkin melko nopeasti ilmi, että vain pieni osa opintoihinsa lisätukea ja –ohjausta tarvitsevista opiskelijoista tulee joustavan haun kautta. Hankkeen nimessä on kuitenkin

vielä käsite joustava haku, sillä keväällä 2006 päätynyt Etappiprojekti on ollut joustava ja ammatilliseen perustutkintoon johtava väylä kuudelle, syksyllä 2006 lähihoitajakoulutuksen aloittaneelle opiskelijalle.

3 TYÖN TOTEUTUS JA AIKATAULU

Hanke on toteutettu kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa (vuonna 2004) seurasin ja pohdin kahden syksyllä 2003 peruskoulupohjaisissa ryhmissä lähihoitajaopintonsa aloittaneen nuoren sopeutumista lähihoitajakoulutukseen. Jäsenin heidän opiskeluunsa liittyviä kompastuskiviä ja oppilaitoksen mahdollisuuksia reagoida riittävän nopeasti tilanteeseen, jossa opiskelijan opintokorttiin alkaa kertyä puuttuvia eli 0 – suorituksia.

Toisessa vaiheessa (kesällä 2007) haastattelin yhtä joustavan haun kautta liiketaloudessa aloittanutta opiskelijaa ja neljää Etappiprojektin kautta lähihoitajakoulutukseen tullutta opiskelijaa. Koska liiketalouden opiskelijoita on mukana vain yksi, tässä työssä keskitytään edelleen lähihoitajakoulutuksen haasteisiin. Vaikka sosiaali- ja terveydenhuollon ammatillisessa koulutuksessa on omat erityisvaatimuksensa (muun muassa soveltuvuus hoito- hoiva- ja kasvatustyöhön), ovat ne omasta näkökulmastani katsottuna hyvin samankaltaisia kuin muiden alojen ammatillisten opettajien ja ammatillisten erityisopettajien työn haasteet yleensä. (Olen pitänyt muiden alojen aikuistuville nuorille muun muassa elämänhallinnan ja muita valinnaiskursseja.)

Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina. Ensimmäisen vaiheen haastattelut olivat sisällöltään hieman erilaiset kuin toisen vaiheen haastattelut. Tämä osoittautui hyväksi ratkaisuksi, sillä näin sain rakennettua paremman kokonaiskuvan sekä peruskoulupohjaisessa ryhmässä opiskelleiden että yhdistetyssä ylioppilaspohjaisessa ja muista aikuisista koostuvassa ryhmässä (yo – aikuisryhmä) opiskelleiden, Etappi-projektin kautta lähihoitajakoulutuksen aloittaneiden kokemuksista.

Raportointivaiheessa kaikkien haastateltavien nimet on muutettu. Viimeisissä,

kehittämisehdotuksia ja pohdintaa kappaleissa kokoan vielä tämän hankkeen kautta esille tulleita, niin lähihoitajakoulutukseen kuin muuhunkin ammatilliseen koulutukseen liittyviä lisä- ja erityisopetuksen haasteita ja kehittämisehdotuksia.

Tämän työn toinen vaihe liittyy pienenä osahankkeena oppilaitoksen kehittämisyksikön hallinnoiman Muuntaja hankkeen Varikko nimiseen projektiin. Muuntaja on laaja Euroopan sosiaalirahaston rahoittama hanke, jossa on useita alaprojekteja joista yksi on Varikkoprojekti. Myös Etappiprojekti kuului Muuntaja hankkeeseen. Vaikka oppilaitoksen nimi on muuttunut elokuun 2007 alussa Etelä-Savon ammattiopistoksi, tässä työssä käytetään kuitenkin edelleen nimeä Mikkelin ammattiopisto (Mast), sillä kaikki haastatellut ovat aloittaneet opintonsa siellä.

4 KOKO IKÄLUOKAN KOULUTTAMISEN HAASTE

Suomessa oppivelvollisuus loppuu silloin kun nuori täyttää 16 vuotta. Siihen asti hänen pitää oppivelvollisuuslain mukaan opiskella ja suorittaa peruskoulun oppimäärä tavalla tai toisella. Vaikka meillä ei vielä ole sellaista lakia, joka yksiselitteisesti velvoittaa nuoren opiskelemaan myös 16 vuotta täytettyään ja peruskoulun suoritettuaan, ulottuu oppivelvollisuutta vastaava velvoite käytännössä myös toisen asteen koulutukseen (mm Komonen 2001, 18). Koulutukseen ohjataan ja patistetaan muun muassa työmarkkinatuen ja toimeentulotuen rajoituksilla. Tuet, myös opintotuki ovat vastikkeellisia. Sitä saadakseen pitää opintokorttiin kertyä vähimmäismäärä suorituksia tai ainakin pitää olla vähimmäismäärä läsnä oppitunneilla. Jos niin ei tapahdu, Kela katkaisee opintotuen maksamisen ja voi myös periä väärin perustein saatuja tukia.

Valtioneuvoston laatiman koulutuspoliittisen selonteon (OPM 2006) mukaan koulutustakuun tavoitteena on että vähintään 96 % peruskoulun päättävistä aloittaa samana vuonna lukiossa, ammatillisessa koulutuksessa tai perusopetuksen lisäopetuksessa vuoteen 2008 mennessä. Kovin suurta muutosta ei tarvita, sillä vuonna 2004 54 % ikäluokasta aloitti lukio-opinnot,

38 % ammatillisen koulutuksen ja 2,5 % jatkoi perusopetuksen lisäopetuksessa eli yhteensä 94,5 % koko ikäluokasta jatkoi opiskelua peruskoulun päättymisen jälkeisenä lukukautena.

Nuoria aktivoivaa politiikkaa on myös kritisoitu, sillä sen on pelätty lisäävän pakon edestä tehtyjä tai hätiköityjä koulutusvalintoja ja sitä kautta myös keskeyttämisiä. Esimerkiksi Itä-Suomen työkoulussa huomattiin, että taloudellisen pakon edessä opiskelemaan lähteneet keskeyttivät helposti – siitä huolimatta, että heillä oli jo aikaisempia saman tai eri alan keskeytyneitä opintoja takanaan. (Komonen 2001, 13)

Aloittavat ryhmät ovat usein heterogeenisiä, riippumatta siitä, tulevatko opiskelijat yhteisvalinnan, joustavan tai jälkihaun tai työvoimapolitiittisen koulutusväylän kautta. Ammatilliseen koulutukseen pääsee erilaisia reittejä pitkin, joten täysin koulutuksen ulkopuolelle jääminen on marginaalista. Nykyisin toisen asteen aloituspaikkoja on todennäköisesti jopa vuosittain peruskoulunsa päättävien määrää enemmän.

Muistan hyvin heränneeni todellisuuteen, kun aloitin ammatillisen opettajan työni nuorten parissa Helsingissä syksyllä 1997. Sitä ennen olin opettanut vuoden aikuisia Espoossa ja niissä ryhmissä oli pääsääntöisesti vain sellaisia, jotka tiesivät mitä haluavat opiskella ja missä olla töissä sitten ”vielä vähän isompina”. Kuvittelin siis syksyllä 1997 että kaikki ammatilliseen koulutukseen tulevat ovat tulleet omasta vapaasta tahdostaan opiskelemaan juuri sitä alaa, joka heitä eniten kiinnostaa. Huomasin kuitenkin aika pian, että vaikka hieman yli puolet olikin hyvin motivoituneita ja mukana, melko iso joukko oli niitä, jotka olivat enemmän tai vähemmän ajautuneet koulutukseen. Kuten eräs silloinen ”työhön perehdyttäjäni” eli noin 17 -vuotias tyttö sanoi *”No lukio ei ainakaan oo mun juttu. Ja kun johonkin kohtaan oli niitä rasteja laitettava siinä valintalomakkeessa. Joten tulin sit tänne kokeisiin kun kuulin kaverilta että täällä on kivat opet ja muutenkin ihan jees.”* Kaikkein eniten koko ikäluokan kouluttamisen ja kouluttautumisen haasteista minulle ovatkin opettaneet eri-ikäiset, hyvin monenlaisista taustoista tulevat ja erilaisilla opiskelunvalmiuksilla varustetut opiskelijat.

5 JOUSTAVASTI OPINTOJEN ALKUUN

Joustava haku tarkoittaa sitä, että opiskelijavalinnassa poiketaan yhteishaun normaalista pistejärjestyksestä hakijan eduksi. Joustavassa valinnassa hakijan pitäisi esittää erityisiä perusteita sille, että hän olisi sopiva opiskelija hakemalleen alalle. Joustavaa valintaa puoltavia erityisiä syitä voivat olla terveydelliset syyt, oppimisvaikeudet, ammatillisen peruskoulutuksen puuttuminen, sosiaaliset syyt ja työllistymisen turvaamiseen liittyvät syyt. Koulutusopas 2006 mukaan koulutuksen järjestäjä voi ”erityisen syyn perusteella ottaa enintään 30 % kuhunkin valintayksikköön otettavista opiskelijoista valintapistemäärästä riippumatta”. Tämä ei ole kuitenkaan mikään automaattinen oikotie päästä opiskelemaan mitä tahansa alaa, sillä ”hakijan koulutustarve ja mahdollisuudet selvitä opinnoista tulee aina ottaa huomioon”.

Lisäksi joustavan valinnan kautta hakeva on mukana myös eri koulutusalojen valintamenettelyssä – eli sosiaali- terveys- ja liikunta-alalla pääsääntöisesti myös soveltuvuuskokeessa. Käytännössä lähes kaikki joustavan haun kautta Mastin lähihoitajakoulutukseen hakeneet ovat karsiutuneet soveltuvuuskokeissa. Vuoden 2006 koulutusoppaassa todetaan, että ”opiskelijaksi ei voida ottaa sellaista henkilöä, jonka sairaus tai vamma ilmeisesti on esteenä koulutukseen osallistumiselle. Terveystieteiden alalla yleisimpiä esteitä ovat erilaiset ihottumat, allergiat, tukielinten sairaudet ja psyykkiset sairaudet”.

Mikkelin ammattiopiston pääopinto-ohjaajan mukaan joustavan haun kautta tulee eniten opiskelijoita tekniikka- ja liikennealan (telin) koulutuksiin. Myös käsi- ja taidealalla joustavan haun ja jälkihaun väylä on ollut useimmin käytössä kuin esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon koulutusalailla (sotessa) ja matkailu- ravitsemus- ja talousalalla (maratassa). Liitteessä 1 näkyvät joustavan haun kautta opintonsa aloittaneiden määrät ja joustavassa haussa mainitut syyt joustavan haun käyttöön.

5.1 Opintojen keskeyttämisen riski

Koordinoivan opinto-ohjaajan mukaan joustavan haun ja jälkihaun ongelmat liittyvät lähinnä siihen, että näitä reittejä pitkin opiskelijoiksi otetaan myös sellaisia opiskelijoita, jotka tarvitsisivat erityistä tukea ja ohjausta selviytyäkseen opinnoista. Jos tukea ei ole saatavilla, opiskelut takkuavat aikalailla. Myös ”lastuna laineilla” ajelehtimisen ongelma eli ilmiö, jossa nuori kokeilee jonkin aikaa yhtä koulutusta (kun jossain on kuitenkin oltava) ja siirtyy enemmän tai vähemmän ripeästi ovesta ulos johtavalle oman oppimisen (tai pahimmillaan olemisen) polulle – eikä ikinä valmistu siihen ammattiin, jonka opiskelun on tullut aloittaneeksi. Jos hyvin käy, hänelle on tehty ”pysy koulutuskelkassa ja ohjaudu seuraavaan opintajonoon” -suunnitelma. Seuraava väli- tai päätepiste voi olla UMK (uuden mahdollisuuden koulu) tai joku muu, kenties enemmän kiinnostava koulutusala.

Koordinoivan opinto-ohjaajan tietojen mukaan syyslukukaudella 2006 Mastissa kaikkien alojen yhteen laskettu keskeyttäneiden määrä oli 220 (mukana on sekä 1. että 2. lukukauden opiskelijoita). Keskeyttämisen tai oppilaitoksesta eroamisen syytä Mastissa on kartoitettu hyvin kattavasti vuoden 2005 osalta (Keskeyttäjän kuva 2006). Epäonnistunut alan valinta (opiskelijoiden kertoman syyn mukaan) oli suurin yksittäinen tekijä ja selitti 28 % opintonsa kokonaan keskeyttäneiden määrästä (n = 233). Jos poissaolot ja opiskeluhaluttomuus yhdistettiin yhdeksi syyksi, se oli (koulutusaloilta eli opinto-ohjaajilta ja opettajilta saatujen tietojen mukaan) merkittävin keskeytyksen syy. Sosiaali- ja terveystieteiden väärä alan valinta oli muita aloja harvinaisempaa. Vuoden 2005 selvityksen osalta ei kartoitettu erikseen joustavan haun kautta sisään tulleiden opiskelijoiden keskeyttämisistä.

Kun em selvitystyössä verrattiin koulutusaloilta ja opiskelijoilta saatuja tietoja, havaittiin, että opiskelijat eivät mieltäneet opiskeluvaikeuksia yhtä usein keskeyttämisen syyksi kuin opettajat. ”Opiskelijat näkevät itsensä helpommin yksinomaan laiskoina ja opiskeluhaluttomina kuin oppimisvaikeuksista tai terveydellisistä ongelmista kärsivinä.” Raportissa todetaan myös että ”...erityisopiskelijana opiskelevat keskeyttävät selvästi useammin kuin muut

opiskelijat. Erityisopiskelijoiden keskeyttäminen on yleistynyt vuosien 2003 – 2005 aikana Mikkelin ammattiopistossa” (Keskeyttäjän kuva 2006, 23 ja 31).

Vuonna 2005 keskeyttäneistä ja erityisopetusta saaneista (n = 57) kahdeksan oli opiskellut erityisopetusryhmässä ja 49 integroituna yleisopetuksen ryhmään. ASIO ohjelmasta koottujen tietojen mukaan yleisin syy erityisopetuksen saamiselle keskeyttäneiden joukossa oli vuonna 2005 ollut ”muu syy joka edellyttää erityisopetusta (68 %)” Seuraavaksi yleisimmät syyt olivat psyykkiset pitkäaikaissairaudet (9 %, n = 5) ja vuorovaikutuksen ja käyttäytymisen häiriöt (7 %, n = 4) Mikkelin ammattiopistossa (niin sanotulla nuorisoasteella) erityisopetusta saavien määrä on vaihdellut 208 – 258 välillä vuosina 2003 – 2005.

6 ENSIMMÄINEN LUKUVUOSI JA UUSI ALKU

Tiedän, että osa opettajista aloittaisi uuden ryhmän kanssa mieluummin niin sanotusti puhtaalta pöydältä. Jos ei ajattele ja toimi siten, että ”kas tuossa on lukilapsi, tuossa 09 syyllä hojksattu ja tuossa rajatapaus” opettaja ei näe opiskelijassa olevaa erityisen tuen tarvetta. Toisaalta voisi ajatella, että siitä huolimatta, että tietää ja osaa ennakoida mahdollisia tulevia opiskelu- ja oppimishaasteita, voisi suhtautua uusiin opiskelijoihin ajatuksella ”jaha, tässäpä on mielenkiintoinen joukko erilaisia opiskelijoita. Oikein kiva aloittaa teidän kanssanne. Ja vielä mukavampi on nähdä mahdollisimman monen valmistuvan kolmen tai tarvittaessa neljän vuoden kuluttua.”

Jokainen koulumaailmassa työskentelevä on todennäköisesti huomannut sen, että perusopetuksessa erityisopetukseen (osa- ja kokoaikaiseen) siirrettyjen ja otettujen määrät ovat nousseet tasaista tahtia. Suurin osa tästä joukosta hakeutuu ammatilliseen koulutukseen eikä lukio-opintoihin. Vaikka toiveikkuus on yksi opettajan hyveistä, lienee turhaa toiveikkuutta ajatella, että aikaisemmin todetut oppimiseen liittyvät lisähaasteet katoisivat yhden tai kahden kesän aikana.

Ryhmänohjaajan rooli on koulutusalaista riippumatta suuri tai erittäin suuri etenkin koulutuksen alkuvaiheessa. Parhaimmillaan ryhmää ohjaavalla opettajalla on riittävän paljon oman ryhmänsä opetusta koko ensimmäisen lukuvuoden aikana (ja mielellään toisenakin lukuvuonna) sekä taitoa ja tahtoa luotsata ajoittain tempoilevaakin ryhmää eteenpäin. Sekä koko oppilaitoksen koordinoivan opinto-ohjaajan että sosiaali- ja terveysalan opinto-ohjaajan mukaan peruskoulun ja toisen asteen nivelvaiheen yhteistyö on saatu Mikkelissä sujumaan pääsääntöisesti hyvin ja jouhevasti. Perusopetuksen opinto-ohjaajat ja toisen asteen / Ammattiopiston eri koulutusalojen opinto-ohjaajat tapaavat elo-syyskuun vaihteessa, jolloin opiskelijan oppimis- ja opiskelumahdollisuuksiin liittyvät tiedot kulkevat eteenpäin.

Äärimmäisen harvoin törmätään tilanteeseen, jossa esimerkiksi opiskelijan vanhemmat kieltävät siirtotietojen antamisen. Olisiko hyvä, jos myös ryhmänohjaajat olisivat mukana nivelvaiheen keskustelu- ja tiedonsiirtopalaverissa? Se voisi helpottaa lisätukea tarvitsevien opiskelijoiden ohjautumista tukiopetukseen – ja oppilaitoksen havahtumista tukiopetuksen tarpeisiin riittävän ajoissa. Samoin esim. laajan lukitestin teettäminen ensimmäisen vuoden syksyllä voisi tuoda paremmin esille ne lukiongelmat, joita ei ole tunnistettu tai saatu korjattua peruskoulun aikana.

6.1 Mikkelin ammattiopiston erityisopetuksen suunnitelma

Lukuvuonna 2003 –04 käyttöön otettu Mastin erityisopetuksen suunnitelma on yhteenveto siitä, miten erityisopetus koko oppilaitoksessa ja eri koulutusaloilla pitäisi järjestää. Suunnitelman keskeisenä tavoitteena on ”turvata opintojen loppuun saattaminen, ennalta ehkäistä opintojen keskeytyminen ja sitä kautta syrjäytyminen yhteiskunnasta”. Pelkästään tämä, samoin kuin opiskelijoiden yksilöllisten tarpeiden ja elämäntilanteiden huomioon ottaminen ovat kaiken kaikkiaan melkoisia tavoitteita. (Hyttinen-Lilja, 2004)

Nykyisen suunnitelman mukaan eri koulutusaloille on nimetty erityisopetuksesta vastaavat opettajat. Heidän vastuullaan on oman koulutusalan erityisopetuksen koordinointi. Koska Mast oli (ja nykyinen Etelä-Savon ammattiopisto on) suuri ja eri ammattialoja edustava oppilaitos, eri

koulutusaloilla on toisistaan poikkeavia käytäntöjä. Eroja löytyy muun muassa siinä, onko erityisopetuksesta vastaavia yksi vai kaksi, huolehtivatko he myös erityisryhmän opettamisesta, (kuten matkailu- ravitsemus- ja talousalalla) tai sen suhteen, onko erityisopetuksesta vastaava opinto-ohjaaja vai opettaja.

Myös erityisopetusta saavien määrä vaihtelee koulutusaloittain. Matkailu- ravitsemus- ja talousalalla (marata) erityisopetusta saavia opiskelijoita on eniten (24 % , n = 55 vuonna 2003) Marata onkin ainut koulutusala, jossa erityisopetusta on järjestetty myös kokoaikaisena pienryhmäopetuksena. Sosiaali- ja terveydenhuollon (soten) koulutusalaalla erityisopetusta saavia opiskelijoita oli eniten vuonna 2004 (11 % , n =23). Tässä lukumäärässä näkyy parturi-kampaajaopiskelijat (parturi-kampaamo koulutus on liitetty sosiaali- ja terveydenhuollon koulutusalaan) ja työkoulussa opiskelleet (ESR projekti, joka on jo päättynyt).

Lähihoitajakoulutuksessa on opinto-ohjaaja Poikolaisen mukaan 5 – 7 erityisopetusta saavaa opiskelijaa/ lukuvuosi. Määrä vaihtelee jonkin verran vuosittain. Esimerkiksi syyskuun 2004 ja tammikuun 2007 laskentapäivänä erityisopetusta saavia opiskelijoita oli 4. Yhdellä opiskelijalla syynä oli kuulovamma ja kolmella muulla perusteena ”muu syy, joka edellyttää erityisopetusta.” Sotessa erityisopetusta saavat opiskelevat tavallisten ryhmien mukana ja erityisopetuksen lisäresurssi käytetään lähinnä lisä- ja tukiopeutuksen järjestämiseen sekä työssäoppimisen lisäohjaukseen. Sosiaali- ja terveydenhuollon koulutuksen erityisopetuksesta vastaava toimii opintojen ohjaajana, joskin osa-aikaisena (osa-aikaeläkkeestä johtuen).

Koko ammattiopiston tasolla oleva, paperille kirjattu erityisopetuksen suunnitelma antaa yhdenlaiset raamit ja suositukset siitä, kuinka erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat tulisi ottaa huomioon. Laajan, useita eri koulutusaloja ja ”kouluja” (rakennuksia ja toimintaympäristöjä) kattavan sateenvarjo-organisaation tasolla tehty erityisopetuksen järjestämissuunnitelma ei pelkästään riitä. Jokaisen ”talon” ja opettajien on omalta osaltaan mietittävä ja mielletävä omalla alalla opiskelevien ”samanlaisten” ja ”erilaisten” oppijoiden tilanne. Omien kokemusteni mukaan

yksi keskeinen haaste näyttäisi liittyvän siihen, miten ne opiskelijat, jotka eivät pysy niin sanotun normaalin opetuksen mukana, saataisiin riittävän ajoissa edes kohtuullisten tukitoimien avulla pysymään kiinni opiskelussa.

7 KIINNITTYMINEN LÄHIHOITAJAKOULUTUKSEEN

Sosiaali- ja terveydenhuollon koulutuslalle hakeutuvat opiskelijat valitaan soveltuvuuskokeiden perusteella. Soveltuvuuskokeissa arvioidaan muun muassa hakijoiden ryhmätyötaitoja, kognitiivisia valmiuksia ja motivaatioita. Äkkiseltään voisi ajatella, että valintakokeen ansioista opiskelijaryhmiin tulee melko tasaista opiskelija-ainesta. Suurimmat vaikeudet varmasti tulevatkin esille valintapäivän aikana, jolloin opiskelunvalmiuksiltaan heikoimmat hakijat karsiutuvat pois. Tämä korostuu etenkin sellaisina vuosina, jolloin hakijoita on aloituspaikkoihin nähden melko paljon (kuten kevään 2005 ja 2006 yhteishaussa). Mikään seula ei kuitenkaan ole aukoton, eikä karsi kaikkia etenkin lievempien oppimis- tai sopeutumisvaikeuksien kanssa eläviä opiskelijoita pois lähihoitajakoulutuksesta.

Vielä muutama vuosi sitten sosiaali- ja terveydenhuollon koulutuksissa oli 17 – vuoden ikäraja. Nuorimmat opiskelijat eivät tulleet suoraan peruskoulusta, jolloin monilla oli jonkin verran esimerkiksi sairaala-apulaisen, päiväkotiapulaisen tai muuta työ- (ja elämän) kokemusta. Aikaisemmin käytössä ollut pakollinen välivuosi on saattanut vaikuttaa siihen, että jo valintakokeisiin on valikoitunut hieman erilaisia opiskelijoita verrattuna nykyiseen tilanteeseen. Ikäluokkien pienentyminen ja koko ikäluokkaa koskeva, peruskoulun jälkeinen koulutustavoite lisäävät myös eroa esim. 10 vuoden takaiseen tilanteeseen. Mutta: ”Tosiasioiden tunnustaminen on kaiken viisauden alku”. Aikaisempien vuosien tilanteiden ja toimintatapojen haikailu ei auta tämän päivän nuorten opiskelijoiden ohjaamisen, opettamisen ja ammattiin kasvattamisen kanssa kiemurtelevia opettajia, ei minua eikä kollegoitani. Kaikkein vähiten se auttaa opiskelijoita.

Isoissa yksiköissä, joissa toteutetaan riittävän usein eri opintokokonaisuuksia (kasvun tukeminen ja ohjaaminen eli kasvu 1 ja 2, hoito- ja huolenpito eli hohu

1, 2 ja 3 kuntoutumisen tukemien eli kuntu 1 ja 2), voidaan perusryhmän kyydistä pudonneet opiskelijat melko jouhevasti ohjata suorittamaan opintoja niin sanottuina oman polun kulkijoina. Tällöin he pystyvät täydentämään suorituksiaan ilman kohtuuttoman pitkiä odotusaikoja. Myös Mikkelin ammattiopiston lähihoitajakoulutuksessa on jouduttu ajoittain siirtämään sellaisia opiskelijoita, jotka eivät pysy oman ryhmänsä mukana niin sanotuiksi oman polun kulkijoiksi.

Pienemmälle yksikölle ominaisten vääjäämättömien odotteluajojen lisäksi opiskelijan tilannetta vaikeuttaa se, että monille opiskelijoille ryhmään kuulumisen tunne on se magneetti, joka saa heidät pysymään oppilaitoksen kirjojen ja kansien välissä. Nuori kiinnittyy ensisijaisesti omaan ryhmäänsä ja vasta toissijaisesti oppilaitokseen. Myös Heinikainen ym (2005, 22-24) ovat todenneet, että hyvä ryhmähenki, ryhmäohjaajan ja aikuisten antama ohjaus ja tunne siitä, että kuuluu tiettyyn ryhmään vahvistavat opiskelijoiden kiinnittymistä ammatilliseen koulutukseen. Haastateltavista yksi (Tuomas, H 3) kuvasi ensimmäistä lukukauttaan näin:

"Se autto, kun oli muitakin tuttuja mukana. Uusi ryhmä jännitti ja hoitotyön ja asioiden laajuus yllätti. Iso ryhmä ja nopea tahti, huh. Pitkät päivät koulun penkillä (oli erilaista kuin Etapissa) Ison ryhmän levottomuus söi motivaatiota. Muutama kerta kävi mielessä että nyt meen matkatoimistoon ja ostan liput. Lääkelaskut ja lääkehoito 2 kun sevis et ne on saatava läpi ennen top jaksolle menoa, meinas iskeä paniikki. Mutta sitten rupesin vaan laskemaan illalla ja menin seuraavana päivänä kokeeseen. Ja läpi meni. Keväällä kehityspsykan koe meinas heittää yli. Mut sitten ryhmän ohjaaja, opiskelukaveri ja opo puhuivat järkeä ja menin sitten uusimaan suullisesti. Ja sain just kuulla että läpi meni." (H 3)

Oman polun kulkijalla ei ole enää tuttua ryhmää opiskelun tukena ja ryhmän vauhdista putoaminen voi joidenkin kohdalla olla niin kova paikka, että he lopettavat koko opiskelun. Toisaalta joillekin irrottautuminen opiskelua haittaavista opiskelusuhteista ja etäisyyden ottaminen viihteellisyyttä painottavasta kaverusten oleilukultuurista voi olla paras tapa saada omat opinnot suoritettua. Puolen vuoden tai vuoden kypsyttely ajan jälkeen osa

palaa suorittamaan puuttuvia opintojaan – mutta näistäkin osa vaihtelevalla menestyksellä. Yksilölliset erot oman polun kulkijoilla näyttävät olevan sangen suuria.

7.1. Peruskoulupohjaisen lähihoitajakoulutuksen toteutus Mastissa

Toisen asteen opiskelu sekä lukioissa että ammatillisissa oppilaitoksissa on sidottu viiteen jaksoon. Lukuvuosi rytmittyy ja toisaalta pirstaloituu viiteen osaan. Peruskoulupohjaiset, kahdessa ryhmässä opiskelevat nuoret perehtyvät ensimmäiset kahdeksan viikkoa opintokokonaisuuteen, joka on puolet ”kasvun tukeminen ja ohjaus” - nimisestä 16 opintoviikon ammatillisesta perusopintokokonaisuudesta. Sen lisäksi ammatillisiin perusopintoihin kuuluvat ”hoito ja huolenpito”- (22 opintoviikkoa) ja ”kuntoutumisen tukeminen” (12 opintoviikkoa) nimiset kokonaisuudet. Jokaiseen ammatilliseen perusopintokokonaisuuteen sisältyy 5 viikkoa työssäoppimista ja syksystä 2006 alkaen myös ammattiosaamisen näyttö.

Opinto-oppaan ja opettajakunnan päätöksen mukaan opiskelijoiden pitää suorittaa hylätyt, puuttuvat tai täydennettävät tentit ja tehtävät viimeistään seuraavan jakson aikana. Periaatteessa siis yhdelläkään opiskelijalla ei pitäisi olla toisen lukuvuoden alussa vanhoja, ensimmäisen lukuvuoden syksystä alkaen kertyneitä rästejä. Osa opiskelijoista huolehtiikin siitä, että toinen lukuvuosi alkaa puhtaalta pöydältä. Tällöin he voivat keskittyä muun muassa toisena lukuvuonna olevaan hoidon ja huolenpidon työssäoppimisen jaksoon, jonka useimmat nuoret kokevat rankaksi ja haasteelliseksi. Jakson aikana he kohtaavat lähinnä vanhoja, hoitoa ja huolenpitoa tarvitsevia ihmisiä, ”*ryppyisiä ja haisevia käppänöitä*” – kuten eräs opiskelija lausahti ja jatkoi: ”*Onko sinne ihan pakko mennä?*” (Vaikka hoidon ja huolenpidon opintokokonaisuuteen kuuluva viiden viikon työssäoppiminen on monille rankka paikka, suhtautuminen ja asenteet ikäihmisiä kohtaan ammatillistuvat vähitellen.)

Ne opiskelijat, joilla on paljon ensimmäisen lukuvuoden aikana kertyneitä 0 - eli puuttuvia suorituksia, ovat isojen haasteiden edessä. He eivät yksinkertaisesti jaksaa suorittaa rästejä opiskelijan oppaan vaatimalla tavalla seuraavan lukuvuoden alussa. Vanhat rästit painavat ja uusien jaksojen aikana tulee koko ajan lisää tehtäviä ja tenttejä.

7.2 Yhdistetyn ylioppilaspohjaisen ja aikuisryhmän lähihoitajakoulutuksen toteutus Mastissa

Mikkelin ammattiopiston lähihoitajakoulutuksesta vastaava yksikön johtoryhmä päätti lyhentää yhdistetyn, ylioppilaista ja eri ikäisistä aikuisista koostuvan ryhmän (yo-aikuisryhmä) opintoja puolella vuodella. Uusi, lyhennetty koulutusaika otettiin käyttöön syksyllä 2006 alkaneessa ryhmässä. Muodollisesti opintoviikkomäärää ei karsittu, sillä se määritellään valtakunnallisesti tietyn suuruiseksi. Se, kuinka paljon tai vähän lähiopetustunteja sisältyy yhteen tai kahteen opintoviikkoon, on koulutuksen järjestäjän määriteltävissä. Aikaisemmassa, kaksi ja puoli vuotta kestäneessä yo- aikuisryhmän koulutuksessa oli paikoitellen huomattavaa väljyyttä. Osa jaksoista oli opiskelijoiden kokemusten mukaan liian helppoja ja kevyitä (lyhyitä päiviä ja liikaa itsenäisen työskentelyn viikkoja). Lisäksi osa opiskelijoista oli kuullut, että samassa kaupungissa toiminut aikuiskoulutuskeskus toteutti samat opinnot lyhyemmässä ajassa. Koulutusten erilaiset pituudet aiheuttivat jonkin verran hämmennystä ja tämä saattoi olla yksi syy, minkä takia myös ammattiopistossa lyhennettiin yo- aikuisryhmän koulutusaikaa.

Ammatilliset perusopintokokonaisuudet ja niiden laajuudet sekä ammattitaitovaatimukset ovat samat sekä peruskoulupohjaisessa että yo-aikuisryhmässä. Yo- aikuisryhmässä osa opiskelijoista tekee niin sanotut näyttötutkintoperusteiset näytöt ja osa ammattiosaamisen näyttöihin perustuvat työssäoppimisjaksot ja ammattiosaamisen näytöt. Lukuvuonna 2006 –2007 lähihoitajakoulutuksessa oli siis kaksi, hieman erilaista näyttöjärjestelmää. Toinen niin sanottu aikuisten näyttö perustuu pitkälti päätearviointiin, jolloin yhden opintokokonaisuuden tutkintotodistukseen tuleva arvosana määräytyy yhden viikon näyttämisen perusteella eikä arvosanassa oteta huomioon muuta opiskeluprosessia ja siihen vaikuttaneita asioita. Nuoremmilla opiskelijoilla ammattiosaamisen näyttö ja siitä tuleva arvosana on yksi (joskin hyvin oleellinen) osa siitä arvosanasta, joka siirtyy lopulta tutkintotodistukseen.

Syksyllä 2006 aloittaneessa yo- aikuisryhmässä aloitti myös kuusi Etapin kautta sosiaali- ja terveystieteen pääsykoevaiheen ohittanutta lähihoitajaopiskelijaa. Toukokuuhun 2007 mennessä neljä heistä on keskeyttänyt, yksi äitiysloman vuoksi, kolme muista syistä. Yksi keskeyttäneistä jatkaa heti syyslukukauden 2007 alussa ja muiden osalta tilanne selviää myöhemmin.

7.3. Kaksi lähihoitajaopiskelijaa lähikuvassa

Haastattelin aikaisempaan kehittämishankkeeseeni kahta, syksyllä 2003 opintonsa aloittanutta, sittemmin omalle polulle siirrettyä ja opintonsa kesken lopettanutta opiskelijaa. Toisen opiskelijan nimi on muutettu Pekaksi (H 1). Hän oli ulospäin suuntautunut ja ryhmätyötaidoiltaan suhteellisen taitava kaveri, joka kuvasi omaa rooliaan sekä lähihoitajaryhmässä että peruskoulun puolella:

"Sähä. Sähä mikä sähä" (H 1)

Pekka oli tunneilla aktiivinen, joskin välillä hän johdatteli tunneilla käytäviä keskusteluja sen verran sivupoluille, että puheenjohtajan eli opettajan piti palauttaa keskustelu lähemmäs varsinaista aihetta. Välillä hän pysyi paremmin varsinaisen aiheen kimpussa, välillä huonommin. Tahallista tai tarkoituksellisen ilkeällä tavalla häiriköivää Pekan käyttäytyminen ei kuitenkaan ollut. Valitettavasti positiiviseen energisyyteen liittyi myös tehtävien kesken tai tekemättä jättämistä. Ryhmän arvosanalistoissa Pekan kohdalla luki yhä useammin, "kesken, tehtävä tai tentti puuttuu". Tilanteen selvittyä ryhmän ohjaaja oli tehnyt Pekan kanssa ensimmäisen suunnitelman rästien suorittamisesta ennen joululoman alkua. Vuosi vaihtui, hiihtolomakin oli ja meni, mutta rästisuoritukset eivät vähentyneet. Sen sijaan niitä tuli lisää pitkin kevätlukukautta.

Eräänä tiistaina helmikuun (2004) alussa keskustelin hänen kanssaan siitä, miten (ensimmäinen) henkilökohtainen opiskelusuunnitelma eli hops voi ja kysyin, että mitäs siinä olikaan. Tiesin, että saman viikon perjantaina on uusintatentti päivä ja oletin hänen osallistuvan siihen. Kysyin oletko lukenut uusintaan. Pekka kertoi, että hänellä on kyllä suunnitelma siitä, että

”Kun menen kotiin, niin luen. Se on ihan ruutu paperilla. Mutta sitten kun menen kotiin niin alan tekemään kuitenkin ihan muuta. Ja sitten kello on jo vaikka mitä ja ajattelen että no sitten huomenna.” (H 1)

Keskustelun aikana yritin hahmotella, olisiko kyse motivaation puutteesta, eivätkö asiat kiinnosta vai mistä voisi olla kyse. Vielä silloin hän oli vakaasti sitä mieltä, että asiat kuten kehityspsykologia ovat olleet tosi kiinnostavia ja muutkin ihan kiinnostavia. Kun kysyin että ”kuis niitä rästejä sitten on tullut” hän vastasi että,

”Se on ihan omaa laiskuutta”. (H 1)

Toisen lukuvuoden alussa, toisena uusintatenttipäivänä keväällä kertyneistä rästeistä Pekka sai suoritettua kemian kurssin ja arvosanaksi tuli H 4. Vanhat rästit olivat kuitenkin vielä tekemättä ja niinpä syyskuun lopussa Pekalle tehtiin ryhmän- ja opinto-ohjaajan kanssa toinen suunnitelma rästien suorittamisesta. Lokakuun 2004 lopussa kun haastattelin häntä, listalle ei ollut tapahtunut vielä mitään. Kun kysyin häneltä, mitkä aineet, sisällöt tai asiat ovat olleet helppoja hän vastasi:

”Psykka, sellaset joihin on motivaatiota. Eiks se nyt yleensä mee sillai, et ne joista on kiinnostunut, niin ne on niin kuin helppoja. Ja sitten työssä kun on. Se tekeminen ja työpaikoilla on sellasta että se sujuu kyllä. Mutta ne (kirjalliset) tehtävät.” (H 1)

Kun katsoin Pekan opintokorttiin tehtyjä merkintöjä, huomasin, että kaikkia puuttuvia suoritusmerkintöjä yhdistävä tekijä on eri kurssien suorittamiseen liittyvien kirjallisten tehtävien puuttuminen. Pekalla olisi ollut myös mahdollisuus suulliseen tenttiin parin kurssin osalta, mutta niitäkään hän ei ollut suorittanut. Yksi suullinen tentti oli jo sovittu viime keväälle, mutta hän ei tullut paikalle. Suulliset tentit oli sovittu korvaamaan tavallista tenttiä mutta niidenkin suorittamista vaikeutti se, ettei Pekka saanut luetuksi tentteihin, jolloin hän yksinkertaisesti siirsi suorituksen taas hamaan tulevaisuuteen. Kun kysyin miten hän kokee tai suhtautuu opiskeluun liittyneisiin vastoinkäymisiin hän sanoi:

”Paniikinomaisella kauhulla. Nyt siis tänä syksynä. (2004)” (H 1)

Työssäoppimisjaksoilla hän ei ollut kokenut paniikinomaista kauhua, eikä kummankaan viiden viikon jakson aikana varsinaisessa työskentelyssä ja tavoissa toimia uusissa työyhteisöissä ollut moitteiden tai huolestumisen aiheita. Työssäoppimisjaksojen onnistumista, kykyä toimia mielekkäästi ja opetussuunnitelman tavoitteiden mukaisesti ja ylipäänsä (ikään nähden) hyvin ja vastuullisesti, pidetään yhtenä merkittävimmistä kriteereistä, kun pohditaan opiskelijan alalle soveltuvuutta. Työssäoppimisjaksojen perusteella Pekka siis sopeutui hyvin lähihoitajaopintoihin ja työskentelemään alalle. Silti häntä uhkasi ajautuminen ulos lähihoitajakoulutuksesta. Eikä hän ole ainut. Soveltuvuuskokeesta huolimatta opiskelijoiden todellinen potentiaali ja vastaavasti mahdolliset opintojen loppuun saattamista ja tehtävien suorittamista haittaavat riskit tulevat esille vasta opiskeluprosessin aikana.

Yksi Etapin kautta lähihoitajakoulutuksen syksyllä 2006 aloittanut (Jaana, H 4) kertoi, että opiskelu lähti sujumaan huonosti jo alun alkaen.

”Koulu ei vaan innosta. Ja sit taloudellinen tilanne vaikutti. Silloin kun asuin isän luona, olisi jäänyt vain 15 € kuussa. Monesti lähdin aamubussilla Mikkeliin, kiertelin sitten vähän aikaa kaupungilla ja tulin takaisin. Ei oo mitään järkevää syytä miksi tein niin. Jaksoin käydä koulua 1 – 3 viikon pätkissä, sitten lopahti. (H 4)

Kun kysyin, millaista lisätukea Jaana olisi kaivannut ja miten opiskelijoita voitaisiin tukea opintojen etenemisessä, hän vastasi:

”Silloin toimi, kun opo soitti alussa kerran viikossa. Toisaalta eihän sitä pitäisi sillai olla että (tarvitsis perään katsojaa) Mutta kyllä se että olisi se joku, joka niinku pakottais tekemään niitä tehtäviä. En opi lukemalla, opin tekemällä. Varmaan sellanen että olisi tehtäviä ja pitäis sitten ite ettiä ne vastaukset. En usko että lisä/tuki opetus tuntien jälkeen olisi auttanut, kun päivät oli niin pitkiä niin ei sitten enää jaksa sen päälle vielä lisää. No semmonen, että tullaan vastaan (oppilaitos & opettajat) että annetaan mahdollisuuksia. Kuinka moni ees pyytää lisäopetusta? Kuinka moni myöntää että tarttis sellasta?” (H 4)

Jaana siirtyi jo puolen vuoden jälkeen oman polun kulkijaksi, täydentämään kahden eri ryhmän mukana häneltä puuttuvia suorituksia, mutta se ei onnistunut. Kevätlukukaudella hänen opintonsa keskeytettiin ja itse hän kuvaili keskeyttämisen syitä:

"Ihan on itestä kiinni. En osaa sanoa mitään järkevää syytä oikeistaan." (H 4)

8 SOPEUTUMISTA VAI SYRJÄYTYMISTÄ

Lähihoitajaopiskelijoiden opinto-ohjaajana pitkään toimineen ja erityisopetuksesta vastaavan opettajan Raija Poikolaisen mukaan opiskelijoilla on aikaisempiin vuosiin verrattuna enemmän lukemiseen, kirjoittamiseen ja matemaattisiin aineisiin liittyviä oppimisvaikeuksia ja erilaisia sopeutumisvaikeuksia. Sopeutumisvaikeudet voivat johtua laaja-alaisista psykososiaalisista ongelmista, nuoruusiän kehityskriiseistä tai muutoin vaikeasta elämäntilanteesta. Toisaalta omien kokemusteni mukaan osa opiskelijoilla ilmenevistä sopeutumisvaikeuksista liittyy lähinnä melko heikkoihin opiskelutaitoihin ja / tai luki- tai matematiikan oppimisvaikeuksiin. Lappalaisen (1999) mukaan jotkut yksittäiset tekijät, kuten oppimisvaikeudet voivat olla merkkejä koulutuksellisesta syrjäytymisvaarasta. Riskiä lisää se, jos opiskelija ei pysty tiedostamaan ongelmiansa laatua eikä hänellä ole kykyä selviytyä niistä ilman tukea.

Siljanderin (1996, 8 -11) mukaan syrjäytymistä ei tulisi määritellä (pysyvänä) tilana vaan suhteena johonkin. Oppilaitoksen näkökulmasta syrjäytyminen voi näkyä opiskelijan huonona koulumenestyksenä, koulupinnauksena, epämääräisinä poissaoloina ja osallistumattomuutena opiskeluun. Jotta opiskelun kannalta haitallisten asioiden kierre ei pääsisi liian kovaan ja opiskelijan koulutuksesta ulos heittäväan vauhtiin, pitäisi opiskelijoiden ongelmiin reagoida mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Oppilaitos voi tuottaa ja ylläpitää koulutuksellista syrjäytymistä / syrjäyttämistä mutta riittävän aikaisella reagoinnilla se voi myös tukea syrjäytymisvaarassa olevaa opiskelijaa.

Lähihoitajakoulutuksessa, kuten muussakin ammatillisessa koulutuksessa on aikaisemmin puhuttu melko paljon opiskelijoiden itseohjautuvuudesta – tai lähinnä sen puutteesta. Silti itseohjautuvuutta on pidetty ihanteena ja suotavana ominaisuutena. Opiskelijan toivotaan olevan vastuullinen ja itseohjautuva koska tulevassa ammatissakin tarvitaan näitä ominaisuuksia. Suurimmalla osalla vastuullisuus näkyykin siten, että he tekevät annetut tehtävät, käyvät säännöllisesti koulua ja ovat riittävässä määrin valmiita tekemään töitä oppimisensa eteen.

Kovin perusteellisesti ja aidosti itseohjautuvia (*) he eivät välttämättä vielä ole mutta tietty määrä sopeutuvuutta, kyky toimia ohjeiden ja normien mukaan auttaa heitä pysymään ryhmän rytmissä, jolloin opinnot etenevät. Voitaisiin sanoa, että tällaiset opiskelijat ovat opintojensa alussa turvallisella ja mielekkäällä tavalla ulkoohjautuvia. Heillä on riittävästi kykyä ja motivaatiota pysytellä kunkin kurssin ja jakson raamien sisällä.

Vakaasti etenevät opintosuoritukset vahvistavat myös opiskelijan itsetuntoa ja motivoivat jatkamaan sitkeästi ajoittaisesta väsymisestä huolimatta. Kun opiskeluun etenkin ensimmäisen lukuvuoden aikana liittyy riittävästi onnistumisen kokemuksia, joihinkin vaikeisiin tai hieman tuskallisiin aineisiin, kuten lääkelaskuihin tai ammattiruotsiin liittyvät kompastelut on helpompi sietää ja kestää. Mikäli onnistumisen elämyksiä ei synny muiden, opiskelijan mielestä mielenkiintoisempien tai siedettävämpien aineiden osalta, voi vaikeilta tuntuvista osuuksista tulla ylitsepääsemättömiä esteitä.

(*) Aidolla itseohjautuvuudella tarkoitetaan tässä sitä, että opiskelijan työskentelyä ei ohjaa tarve saada esim kiitettävää arvosanaa tai jotain muuta ulkoista palkkiota.

Haastateltavista muun muassa Jaana kuvasi, kuinka

”Ensin matikka tuntui ihan kauheelta, kunnes lääkelaskut avautuivat. Mut sitten, lääkelaskut 2 koe ei mennyt heti läpi, uusintatenttiin ei tullut mentyä ja sitten alko taas ne poissaolot.” (H 4)

Toisaalta ajoittain opiskelussa kiinni pitivät (sillä hetkellä) helpoiksi ja mukaviksi koetut aineet:

”Äidinkieli ja matikka, sitten kun se aukesi olivat kivoja. Oikein tuli katottua lukkarista, että nyt on niitä tunteja.” (H 4)

8.1. Voiko lähihoitajaksi opiskeleva olla erityisen tuen tarpeessa?

Kun kartoitin ensimmäisen kehittämistehtävän tiimoilta sopivia haastateltavia, etsin ryhmien opintosuorituslistoista sellaisia opiskelijoita, joille oli kertynyt useampia puuttuvia suorituksia. Löysin itselleni tutuista ryhmistä kolme potentiaalista haastateltavaa. Yksi heistä oli lukio-opintojakin kokeillut tyttö, jonka ammatilliset opinnot olivat alkaneet hyvin mutta lopahtaneet pahasti kesken. Pyysin tyttöä haastateltavaksi ja aluksi hän suostui, ehkä hieman empien mutta kuitenkin. Kun sovittu haastattelu-aika oli, tyttöä ei näkynyt eikä kuulunut. Lopulta, puolin ja toisin lähetettyjen tekstiviestien jälkeen selvisi, että hän oli päätenyt siihen, ettei halua ollenkaan osallistua haastatteluihin. Syy oli se, ettei hän katsonut olevansa sopiva opiskelija tällaiseen aiheeseen. Mitä ilmeisimmin hän ei halunnut leimautua millään tavalla erityistä tukea tarvitseväksi nuoreksi. Jos hänen silmiinsä on osunut artikkeli (Saloviita 2003, 166), jossa todetaan että: ”Erityispedagogiikka voidaan määritellä kasvatustieteen osa-alueeksi, joka tutkii pedagogisesti poikkeavan henkilön kasvatusta. Pedagogisesti poikkeavalla tarkoitetaan henkilöä, jonka kasvatusta edellyttää normaalista poikkeavia tavoitteita ja ...” en ihmettele leimautumisen pelkoa.

Kun yritin vielä houkutella häntä haastateltavaksi sillä perusteella, että ajattelin hänen olevan hyvä esimerkki siitä, kuinka lähihoitajaksi voi opiskella

omaa polkuaan kulkien, ilman että on kyse sen kummemmista ongelmista, hän vastasi napakasti ”*Ei onnistu ...*”. Ymmärrän hyvin hänen kategorisen kieltäytymisensä, sillä vaikka en mitenkään korostanut haastattelujen liittyvän ammatillisen erityiskasvatuksen opintoihin, hän oli tarkkavainuisena huomannut, että jotakin erityistä tässä nyt ollaan hakemassa. Ja hän ei halua kuulua siihen erityisten joukkoon.

Kaksi muutakin eli he, jotka tulivat haastateltaviksi, kyselivät ensin hieman hämmentyneinä, että mihin tämä nyt tulikaan. Toinen halusi varmistaa, ettei tässä työssä näy hänen nimensä. Vakuutin että oikeita nimiä ei käytetä. Haastatteluiden kautta haetaan vaan tietoa ja näkökulmia siihen, miten oppilaitoksessa voitaisiin estää tai pienentää puuttuvien suoritusten kasaantumista niin suuriksi ongelmiksi, etteivät ne enää ole riittävän hyvin kenenkään hallittavissa. Tämä opiskelija esiintyy tässä työssä nimellä Olli (H 2).

Etapin kautta lähihoitajakoulutukseen tulleille ja yhdelle liiketalouden joustavan haun kautta tulleelle opiskelijalle kerroin että näiden haastatteluiden tavoitteena on kartoittaa opiskelijoiden kokemuksia siitä, miten heidän opiskelunsa ovat sujuneet ja sitä, voitaisiinko oppilaitoksen toimintatavoilla auttaa tilanteissa, joissa opinnot takkuavat. Tehtyjen haastatteluiden sopiminen sujui hyvin, mutta aikataulusyistä, en pyytänyt enää uudestaan niitä kolmea (yhtä lähihoitajaa ja 2 liiketalouden opiskelijaa), jotka eivät päässeet haastatteluun 3.8.2007 mennessä.

Kaikki neljä, keväällä ja kesällä 2007 haastateltua lähihoitajaopiskelijaa oli sitä mieltä, että lähihoitajaksi voi opiskella, vaikka opiskelijalla olisikin todettu joku oppimiseen ja opiskeluun liittyvä ongelma aikaisemmin.

”Itse asiassa pystyy. Mutta tarvitaan muuta kuin opettajia, jotka on ihan ööh siis muuta kuin sellasta pilkun viilaaja lajia, että ollaan ihan kauheen tarkkoja joka asiasta. Huumoria pitää olla.” (H 7)

Lisäksi Tainan (H 7) mielestä lukivaikeus ei ole este. Se voi kyllä hidastaa opiskelua. Mielenkiintoista oli että hän ei tässä kohdassa lainkaan näyttänyt ajattelevan että lukivaikeuteen mahdollisesti liittyvät ongelmat koskettaisivat

häntä. Tässä kohtaa haastattelua Taina puhui kokoajan ”niistä” ja ”sellaisista”. (Tainalla oli peruskoulun aikana tehdyissä neuropsykologisissa testeissä todettu muun muassa lukivaikeus.)

”Et ehkä sellasella vois olla et ne tarttis lisää aikaa. Niiden koulutus olis varmaan kolme ja puol tai neljä vuotta. Et kun niillä on monilla se et ne ymmärtää hitaammin kuin me muut.” (H 7)

”Kyllä sitä voi kehittyä kun saa tukea. Ihan kaikissa ei ehkä voi työskennellä, että jos pitää toisen koko ajan neuvoa, esim ensihoidossa se ei käy. Mutta sitten esim lasten ja nuorten (hoidon ja kasvatuksen) puolella ei olis niin tarkkaa.” (H 3)

8.2. Muita mutkia lähihoitajaopiskelijoiden opintiellä

Molemmille syksyllä 2003 aloittaneelle ja opintonsa keskeyttäneelle nuorelle yhteistä oli se, että kirjalliset tehtävät olivat tuottaneet vaikeuksia. Pekalla vaikeudet kulminoituivatkin nimenomaan kirjallisten tehtävien ympärille. Hän kertoi, että kielet olivat olleet hänelle myös peruskoulussa vaikeita.

”Kielet on aina olleet vaikeita, niissä meni heikosti. Peruskoulussa kielet on olleet vitosta. Joo kaikki kielet. Mä kysyin mahdollisuutta, että olis saanut helpotusta niihin kieliin. Mikä se on, se?” (H 1)

”Kysyitkö tukiopetusta vai mukautusta?”

”Niin sitä, että olisi mukautettu. Mutta ne sano vaan että hyvin sinä pärjää.” (H 1)

Kielellisiin vaikeuksiin liittyvät myös Pekan kokemukset siitä, mitkä asiat ovat tehneet lähihoitajakoulutuksesta hänelle kovan palan purtavaksi.

”Tää tehtävällisyys on vaikeeta. Kirjalliset tehtävät tökkii. On vaikeeta keskittyä niihin tehtäviin. Ja oma vastuun otto (se että tehtävät tulisi tehtyä) se on hankalaa.” (H 1)

Ollilla (H 2) kirjallisia tehtäviä suurempia vaikeuksia tuottivat matematiikka ja lääkelaskut. Hän oli ylä-asteella selvinnyt matematiikasta jotenkuten ja oli saanut siihen tukiovetusta. Siitä oli jäänyt ilmeisesti hieman epämiellyttävät muistot:

”Välillä se oli vähän silleen, kun meni sinne ja kaikki muut jäi luokkaan. Että ... Oli siellä joskus joku muukin mutta silloin kun vaan laitettiin sinne ja kaikki muut jäi luokkaan.” (H 2)

Haastatteluajankohtana Olli oli jo lopettanut lähihoitajaopinnot. Hän oli keskeyttänyt hoidon ja huolenpidon opintoihin kuuluvan työssäoppimisjakson, suorittaen kolme viikkoa viidestä. Sen jälkeen hänelle oli tehty ryhmän- ja opinto-ohjaajan kanssa suunnitelma oman polun kulkemisesta opintojen loppuun saattamiseksi. Hänen omien sanojensa mukaan opiskelut hiipuivat, koska:

”Mielenkiinto lopahti kun oli niin paljon kaikkea hoitamiseen ja semmoseen liittyvää” Tunneilla ei ehkä niin vaikeeta silleen mutta tylsää oli se missä oli näitä luita ja sitä ” (Siis anatomia?) ”Niin se, se oli se keskittyminen sitten huonoa ja siellä tuli tunneilla sitten vähän höpötettyä ja tehtyä kaikkea.” (H 2)

Lopullinen päätös lähihoitajaopintojen lopettamisesta syntyi sen jälkeen, kun Ollille oli selvinnyt, että hoidon ja huolenpidon työssäoppimisjakso pitäisi suorittaa loppuun kesällä, tekemällä neljä viikkoa kesäharjoittelua (1 tai 2 opintoviikkoa olisi hyväksi luettu vapaavalintaisiin opintoihin.)

Lopettamispäätökseen vaikutti ennen kaikkea myös tieto Ollin pääsystä vartijakurssille. Lähihoitajakoulutus oli ollut hänelle lähinnä kokeilu huonosti alkaneiden ja kesken jääneiden auton asentajaopintojen jälkeen. Autopuolen koulutuksen lopettamisen syitä hän kuvaili näin:

”No siellä alko tulee poissaoloja ja sitten tuli sellainen olo, että kannattaako enää mennä. Jos siellä olis ollu vaan sitä autojen rassailua niin sitten olis ollu toinen juttu. Mutta kun siinäkin työssä on paljon kaikkea muutakin. Oli sitä matikkaa ja. Ei sitten vaan jaksanut, mielenkiinto lopahti. Siellä kävi niin että rupes tekemään kaikkea muuta mukavaa. Siellä kun on se kahvila vieressä niin sitten jäi sinne ja sellasta.” (H 2)

Ollin tapaa olla ja osallistua myös lähihoitajakoulutukseen voitaisiin kuvata sanalla ”hengailija”. Kun kysyin, mikä sai hänet käymään koulua vaikka niitä rästejä tuli aina vaan lisää, hän vastasi:

”No tää ehkä kuulostaa...” (ei oikein tiennyt miten sanoa, hämmentynyttä ja herttaista hymyilyä) (H 2)

”No sano ihan niin kun ajattelit.”

”Kyllä se, että siellä on paljon tyttöjä. Se että siellä joka tapauksessa oli ihan kiva olla päivittäin niiden ihmisten kanssa.” (H 2)

Suurimpana syynä heikkoon opiskelumenukseen Olli näki motivaation puutteen. (Peruskoulun jälkeen Olli oli hakenut turvallisuusosalalle, mutta pisteet eivät olleet riittäneet.) Myös hänellä, kuten Pekallakin oli vaikeuksia tarttua tehtävien tekemiseen. Kun kirjallisten tehtävien tekeminen on työläästä ja vaikeaa, molemmat olivat yrittäneet ratkaista ongelmaa siirtämällä ja siirtämällä aloittamista. Molempien kohdalla on todennäköisesti myös kyse jonkin asteisesta lukivaikeudesta. Molemmat ovat erittäin heikkoja kirjoittajia ja paljon kirjallisia tehtäviä sisältävässä koulutuksessa se tietää vääjäämättömiä vaikeuksia.

Pekka arveli haastattelussa myös sitä, että hänellä voisi olla tarkkaavaisuuden tai tarkkaavaisuuden ja ylivilkkouden häiriö (AH/HD). Hän oli tavannut ensimmäisellä työssä oppimisen jaksolla (päiväkodissa) pojan, jolle oli diagnosoitu tarkkaavaisuuden häiriö. Hän oli myös nähnyt AD/HD:n kriteerit ja totesi haastattelussa että:

”No varmaan siinä on tai niin kun näkee erilaisia diagnooseja ja sitten tunnistaa kaikenlaista itsessään että nyt on toi. Mutta oli siinä aika monta kohtaa, että niin kun tuntu siltä. Jotenkin tunnisti itsensä.” (H 1)

Olin jo itsekin arvellut, että jostain sellaisesta voisi olla kyse ja haastattelutilanteessa totesin, että kyllähän se saattaa niinkin olla. Lisäksi Pekan olemuksessa ja tavoissa olla oli mielestäni myös yliaktiivisuuteen viittaavia piirteitä.

Kuorelahden (2003, 128 – 129) mukaan tarkkaavaisuushäiriön kriteerit täyttyvät, jos kuusi alla olevista kohdista on selvästi havaittavissa ja oireet ovat jatkuneet vähintään puoli vuotta.

Tarkkaavaisuushäiriön kriteerit

- * ei huomaa yksityiskohtia, tekee huolimattomuus virheitä
- * Usein toistuvia vaikeuksia keskittyä
- * Ei näytä kuuntelevan

- * Jättää usein seuraamatta ohjeita
- * Vaikeudet tehtävien ja toimien järjestämisessä
- * Haluton pitkäkestoiseen ponnisteluun
- * Kadottaa usein esineitä (kyniä, kirjoja)
- * Häiriintyy helposti
- * Unohtaa usein asioita

Yliaktiivisuuskriteerit

- * Liikuttelee usein hermostuneesti käsiään tai jalkojaan, kiemurtelee istuessaan
- * poistuu usein paikaltaan luokassa tai muissa tilanteissa
- * usein toistuvia vaikeuksia toimia (alkuper. leikkiä) rauhallisesti
- * on jatkuvasti menossa
- * puhuu usein ylettömästi

Pekan osalta sanoisin, että suurin osa yllä olevista asioista kuvasi hänen olemistaan. Etenkin vaikeudet ja tehtävien ja toimien järjestämiseen ja haluttomuus pitkäkestoiseen ponnisteluun olivat aivan ilmeisiä. Motorista aktiivisuutta ja liikkumisen tarvetta Pekka purki liikuntaan ja kahdesti viikossa olevat itsepuolustuslajin harjoitukset ovatkin hänelle viikon kohokohta.

Yksi haastatelluista kuvasi, kuinka hän oli ala-asteella ollut hyvin vilkas tyttö – ja kuinka hänelle oli yläasteella englannin kielen opettajan ”*masinoimana*” (haastatellun oma termi) tehty keskussairaalassa neuropsykologiset testit.

”Ekalla ja tokalla en pysynyt yhtään paikallani. Koko ajan tein jotain tai liikuin paikasta toiseen... ja sit koulusta soitettiin monta kertaa ja ihmeteltiin kun ei se opi millään lukemaan. Lukemaan opin sit ihan token kevään lopussa... Seiskalla siis ihan palikkatesteissä kävin, sieltä tuli se joku et siinä oli ainakin se lukivaikeus ja tarkkaavaisuuteen liittyvää jotain ihmeellistä siellä todettiin.”
(H 7)

Yksi haastateltu, Pekka (H 1) kuvasi töiden organisointiin ja asioiden riittävän järjestelmälliseen toteuttamiseen liittyviä opiskeluvaikeuksia ja lisätuen tarvetta näin:

”Se on se puuttuva arkistointi. Eihän J:lläkään (opiskelukaveri samasta ryhmästä) ole mutta se vissiin kuitenkin tekee. Se, kun alottaminen on

vaikeeta ja jäsentely ja järjestely puuttuvat. Pitäisi olla jotenkin tiukka järjestys, pitäisi olla rajat. Se että on silleen rennompaa (kuin peruskoulussa) niin tekee toisaalta hankalaksi tämän (opiskelun). Se kun on päässyt luistamaan, on oppinut sellasen jos ...” (H 1)

Kun kysyin, millaisiin työskentelytapoihin Pekka oli tottunut peruskoulussa (läksyjen tekeminen, kokeisiin lukeminen) hän vastasi:

”No niitä ei niin kun oikeen ollut. Että en oo tottunut tehtävien tekemiseen. Läksyjä ei oo oikeen tullut tehtyä aikasemminkaan.” (H 1)

Kun opiskelija siirtyy peruskoulun melko heiveröisillä opiskelu- ja työtottumuksilla varustettuna koulutukseen, jossa häneltä heti ensimmäisen lukukauden alussa odotetaan vastuullista ja tunnollista (kirjallisten) tehtävien suorittamista, malttia osallistua 45 minuutin oppituntien sijaan 1,5 tunnin pituisille tunneille ja pitkille koulupäiville, ei liene ihme, että osalla opiskeluote alkaa rakoilla melko pian. Sosiaalisesti riittävän taitavat opiskelijat pärjäävät tuntiaktiivisuutensa ja ryhmätyötaitojensa avulla sen verran hyvin, että kirjallisten tehtävien ja tenttien suorittamiseen liittyvät vaikeudet eivät tule kovin nopeasti esille. Jos opiskelija käy säännöllisesti lähiovetustunneilla, osallistuu kouluaikana tehtäviin ryhmiin eikä muutoinkaan aiheuta sen suurempaa häiriötä, oppimiseen liittyvät vaikeudet jäävät helposti huomaamatta.

Osa opiskeluun ja sitä kautta myös oppimiseen liittyvistä vaikeuksista selittyy mielestäni sillä, että siirtyminen ”*ruokailupainotteiselta yläasteelta*” (erään opiskelijan kommentti omista yläastevuosista) sosiaali- ja terveydenhuollon opintoihin on niin iso muutos, että osalla opiskelijoista omat taidot ja voimavarat eivät riitä kuilun ylittämiseen. Kuilua pitäisi siis jonkin verran kaventaa, jotta ensimmäinen lukukausi ja –vuosi sujuisivat hieman paremmin.

9 ONGELMIEN ENNAKOINTI JA KEHITTÄMISEN KIEMURAT

Sinikka Huhtala käyttää Helsingin sosiaali- ja terveydenhuollon oppilaitoksen (Hesote) opiskelijoiden tukitoimista ja erilaisten oppijoiden kohtaamisesta käsitteitä ongelmien, ennakoinnin ja kehittämisen kehys. Hänen mukaansa ”kehukset ovat päällekkäisiä siten, että ensin opiskelijoiden kerääntyvät rästit, lisääntyvät poissaolot ja motivoimattomuus tunnistetaan ja tiedostetaan (ongelmien kehys), sitten ruvetaan miettimään, miten näihin ongelmiin voitaisiin mahdollisimman varhain puuttua (ennakoinnin kehys) ja tämän jälkeen pohditaan, mitä olisi tehtävissä, jotta erilaisia ongelmia ei olleenkkaan syntyisi (kehittämisen kehys)” (Huhtala 2003, 31)

Mielestäni on liian optimistista ajatella, että kehittämisen ja ennakoinnin kehysten mukainen toiminta johtaisi tilanteeseen, jossa erilaisia ongelmia ei ollenkaan syntyisi. Tuskinpa Huhtalakaan niin ajattelee, sillä ”Kohtaamisia lähihoitajakoulutuksen arjessa” yhteenvedossa kuvataan elävästi sitä arkea ja todellisuutta, jossa entistä nuoremmat ja haastavammat opiskelijat, opettajat ja opiskelijahuolto toimivat ja työskentelevät. Suurella oppilaitoksella, kuten Hesotella, on lisäksi aivan erilaiset lähtökohdat hoitaa erilaisten oppijoiden kohtaamiseen ja kouluttamiseen liittyviä haasteita. Hesoten käyttöön ottamat tavat ja mallit eivät ole sellaisinaan siirrettävissä Mikkeliin tai muualle. 300 opiskelijalle ei voida järjestää Hesote Helpin kaltaisia palveluita, jotka on luotu 1900 opiskelijan tarpeisiin. Hesote Helppissä opiskelijoille annetaan lisä- ja tukiovetusta ja osittain sen toiminnassa on samoja piirteitä ja työtapoja kuin perusopetuksen osa-aikaisessa erityisopetuksessa (niin sanotussa klinikkaopetuksessa).

Ammatilliset oppilaitokset organisoivat eri tavoin toimintaansa mutta oppilaitoksen koosta huolimatta kaikissa tarvitaan opiskeluun liittyvien vaikeuksien ennakointia ja mahdollisimman otolliseen aikaan tapahtuvaa reagointia opiskelijoiden vaikeuksiin. Vaikka Huhtalan määrittelemä kehittämisen kehys ei todennäköisesti johdakaan täysin ongelmattomaan oppilaitosarkeen, työorientaationa se johtaa varmasti pidemmälle kuin olemassa olevien ongelmien päivittely.

Etenkin nuorten ja opiskelutaidoiltaan hyvin eritasoisten opiskelijoiden opettaminen ja ohjaaminen edellyttää sitä, että myös sosiaali- ja terveydenhuollon alalla ymmärretään etenkin alkuvaiheen tarve lähestulkoon ”kädestä pitäen” ohjaamiselle. Kuunneltuani opettajien kokemuksia ja ajatuksia haasteellisten opiskelijoitten kohtaamisesta, uskon että suurimmalla osalla opettajia on vilpitön halu auttaa opiskelijoita suoriutumaan opinnoissaan. Toisaalta olen kuullut ja huomannut myös paljon opiskelijoiden vastuuta korostavia näkemyksiä, jotka ovat ristiriidassa alkuvaiheen ja tarvittaessa jopa kahden ensimmäisen lukuvuoden aikana esiintyvälle lisäohjauksen tarpeelle. Osa opettajista näyttää suhtautuvan rästisuorituksiin asenteella ”se on opiskelijan ongelma, minä en perään huutele”.

9.1. Kehittämisen kehys Mastin lähihoitajakoulutuksessa

Mikkelin ammattiopiston lähihoitajakoulutuksen tukena on käytetty ryhmäohjaajan vetämiä pienryhmätunteja. Parhaimmillaan ne vahvistavat opiskelijoiden kiinnittymistä omaan ryhmään, antavat vertaistukea opiskeluun yhteisten kokemusten jakamisen ja käsittelyn kautta ja auttavat ryhmäohjaajaa pysymään kärryillä oman ryhmän tapahtumista ja vaiheista. Lisäksi ryhmäytyminen voi tukea opiskelijoita monin tavoin ja parhaimmillaan se vahvistaa nuorten halua pysyä ryhmän mukana. Muihin hankaluuksiin, kuten itsenäisesti työstettävien kirjallisten tehtävien ja tenttien suorittamisvaikeuksiin pienryhmä toiminta ei ole suoranaisesti vaikuttanut.

Tähän asti kaikki erityisopetusta saavat lähihoitajaopiskelijat ovat olleet nuoria, peruskoulupohjalta ammatilliseen koulutukseen siirtyneitä. Epäilemättä myös lukiopohjaisilla ja aikuisten näyttötutkintoperusteisilla opiskelijoilla on omat, sosiaali- ja terveydenhuollon ammattiin kasvamiseen liittyvät haasteensa. Tämä on tullut erittäin selvästi esille syksyllä 2006 aloittaneen aikuis- ja ylioppilasryhmän elämää ja opiskelua seurattessa. Vaikka kaikki em. ryhmän opiskelijat olivat aikuisia, vähintään 18 –vuotiaita, monet kollegat kuvasivat ryhmän opettamista tavoilla, jotka toivat mieleen kertomukset ja muutamat omakohtaiset kokemukset perusopetuksen erityisluokilta.

Nuorten ja ajoittain myös nuorten aikuisten ja aikuisten ammattiin kasvattaminen onkin jatkuvaa tasapainoilua ohjaamisen ja valvonnan ja

toisaalta opiskelijan oman vastuun välillä. Joillakin nuorilla ammatillinen kasvu pääsee vauhtiin vasta koulutusohjelmavaiheessa. He tarvitsevat muita pidempään ”kädestä pitäen” ohjausta. Heille, samoin kuin heikoilla opiskelutaidoilla lähihoitajakoulutukseen siirtyville tähän ohjaukseen pitäisi kuulua riittävän varhainen reagoiminen rästisuoritusten kertymiseen – ja lisätukea tarvitsevien opiskelijoiden pehmeän määrätietoinen ohjaaminen tukiopeutukseen ja / tai muiden tukipalveluiden pariin.

Keväällä 2007 lähihoitajakoulutuksen nuorten ryhmissä kokeiltiin ensimmäisen kerran niin sanottujen pajatuntien pitämistä (4 – 6 kaksoistuntia jakson lopussa). Pajatunneilla on ollut mukana ryhmän ohjaaja ja äidinkielenopettaja ja niiden aikana opiskelijat ovat saaneet lisätukea tehtävien ja rästissä olevien suoritusten tekemiseen. Pajatunteihin osallistuminen on vaihdellut ja vasta toisen lukuvuoden alussa nähdään, ovatko ne auttaneet ensimmäisen lukuvuoden opiskelijoita aloittamaan toisen lukuvuoden puhtaammalta pöydältä. Kaiken kaikkiaan lähihoitajakoulutuksessa on eri lukuvuosina kokeiltu hieman erilaisia lisä- ja tukiopeutuksen järjestämistapoja. Aamulla ensimmäisten tuntien tai iltapäivällä viimeisten tuntien paikalle lukujärjestykseen laitettujen lisäopetus- ja ohjaustuntien houkuttelevuus on ollut heikkoa, joten niistä on luovuttu. Pajatunnit on pyritty laittamaan keskelle päivää mutta silti osallistuminen on ollut vaihtelevaa, kuitenkin selvästi parempaa kuin aikaisemmissa kokeiluissa.

Lisä- ja tukiopeutuksen järjestämistä ja sen hankaluuksia voisi kuvata kalanmaksaöljyn syömisongelmaksi. ”Tiedän että se olisi minulle hyväksi, mutta en vaan saa mentyä sinne, missä oppilaitos sitä minulle antaisi. Ja ihan omin nokkini en mene sitä muualtakaan ottamaan.” Riippumatta koulutusalaista ja puuttuvien suoritusten taustalla olevista syistä, kovin moni ei ole halukas osallistumaan lisäopetukseen. Toisaalta kaikki haastateltavat toivat esille sen, että on erittäin tärkeää, että lisätukea olisi saatavilla.

”No ehkä silleen, et jos huomaa et on jotain et ei suju. Et olis niin ku sellasta tukea ja kannustamista” (H 5)

”No se on hyvä että asiasta on sanottu ja tukea on annettu. Mut se, ettei syöksytä sutena päälle mutta kuitenkin sanotaan. Et on ollut sitä lisä- tai

tukiopetusta. Matikan tunnit istuttiin ja silti niitä 0 suorituksia oli porukalla tosi paljon. No sit oli niitä lisätunteja mut ei kaikki läheskään niille tullut ... ja esim niitä englannin lisätunteja oli ja kun oli pitkät päivät niin ne oli kyllä vähän raskaita ... Siinä englannissa oli hyvä kun käytiin ihan sitä mitä oli kokeeseen tulossa. Äidinkielen opettajalla taas oli se tyyli ja se oli mun mielestä hyvä, että jos tuli liikaa poissaoloja niin sit ei päässyt edes kokeeseen. No se että opettajat jaksaa tukea, että ne ei oo vaan silleen et, miks toi nyt on tollanen tai et ei tosta tuu mitään.” (H 6 liiketalouden opiskelija)

”Jos opinnot takkuavat että tuettaisiin ja kannustettaisiin. Opettaja voisi kysyä, että mikä mättää. Ehkä että saisi lisävinkkejä miten päästä eteenpäin. (H 3)

10 KEHITTÄMISEHDOTUKSIA

Keskeyttäjän kuva –raporttiin (2006, 48-52) on koottu lukuisia ehdotuksia oppilaitoksen toimenpiteiksi keskeyttämisen vähentämiseksi. Olen poiminut em selvityksestä mukaan sellaisia, jotka ovat nousseet esille myös tämän hankkeen ja opiskelijoiden haastattelujen perusteella. Listassa on myös omia johtopäätöksiäni mutta en ole eritellyt niitä ja Keskeyttäjän kuvasta poimittuja toisistaan, sillä ne ovat hyvin samansuuntaisia. Kehittämisehdotukset koskevat koko toisen asteen, varsinkin nuorille suunnattua ammatillista koulutusta.

- vahvistetaan käytäntöjä, joissa kaikki opettajat osallistuvat opiskelijoiden ohjaukseen
  - Opettajat reagoivat opiskelijan poissaoloihin ja 0 –suorituksiin esimerkiksi
    - Selvittämällä tilannetta opiskelijan kanssa kun huoli opintojen etenemättömyydestä ja poissaoloista on herännyt
    - Tiedottamalla asiasta myös ryhmänohjaajalle ja / tai opinto-ohjaajalle tilanteesta
    - Jos kyse on alaikäisestä opiskelijasta, sovitaan myös siitä ottaako ryhmänohjaaja vai opiskelijan tilanteesta huolestunut opettaja yhteyttä vanhempiin / huoltajiin.

- Lisätään tukiopetusta tai varmistetaan että mahdollisuudet säilyvät siihen vähintään nykyisellä tasolla (esim liiketaloudessa, jossa tukiopetukseen on panostettu aikaisempinakin vuosina)
- Lisätään henkilöstöä opintojen ohjaukseen
  - Oman polun kulkijat ja nuoret, joilla on muita heikommat opiskelutaidot tarvitsevat erittäin selkeät ohjeet opiskeluunsa sekä napakkaa ohjausta
- Lisätään opettajien valmiuksia havaita esim oppimis- ja hahmottamisvaikeuksista tai lukivaikeuksista johtuvia ongelmia
  - Lisätään henkilöstön täydennyskoulutusta
- Lisätään erityisopettajien määrää ja erityisopetuksen tarjontaa
  - Tehdään erityisopetusta tarvitseville riittävän ajoissa päätös erityisopetuksen antamisesta
  - Keskustellaan avoimesti siitä, että erityisopetuksen antamista vaativat oppimisvaikeudet eivät suurimmalle osalle ole ylitsepääsemätön este ammattiin valmistumiselle
- Varmistetaan että opiskelijalle tehtyyn HOJKSiin kirjataan opiskelijan saama lisäopetus ja muu tuki ja ohjaus
- Lisäohjausta annetaan tarvittaessa myös työssäoppimisjaksojen aikana
- Varmistetaan, että oppilaitoksen resursseja suunnataan riittävästi opetukseen ja toimintatapojen kehittämiseen jotta myös Etelä-Savon ammattiopistossa voidaan hyödyntää mm Launosen raporttiin (2006) kokoamia, eri oppilaitoksissa (ja osittain myös Mikkelin / Etelä-Savon ammattiopistossa) jo käytössä olevia ja hyväksi osoittautuneita toiminta- ja työtapoja. Esimerkiksi:
  - Panostetaan opintojen alkuvaiheeseen:
    - Saattaen vaihto (tiedonsiirtolomakkeet ja –palaverit)
    - Ryhmäyttäminen ja toisiinsa tutustuminen

- Alkuhaastattelut ja alkutestit (luki- ja matematiikan valmiuksien testit)
- Pienryhmä opetusta jo opintojen alkuvaiheessa niissä aineissa joissa on havaittu vaikeuksia
- Käytetään monipuolisia opetusmenetelmiä, kuten
  - Samanaikaisopetus
  - Työparioppiminen
  - Toiminnalliset menetelmät kuten draamaopetus tai sen soveltaminen
- Käytetään monipuolisia arviointimenetelmiä
- Perustetaan ammatillisia pajoja, pysäkkejä tai rästitupia
  - Jokainen koulutusala miettii ja toteuttaa sellaisen pajan tai pysäkin, joka sopii parhaiten ko koulutusosalalle

Erilaisiin kehittämishankkeisiin liittyvien kehittämissuositusten listaamiseen liittyy mielestäni aina se riski, että listasta tulee toivomuskäivo, johon kootaan ”yhdeksän hyvää ja kymmenen kaunista” ajatusta siitä, mitä pitäisi tehdä, jotta käsiteltävänä oleva ongelma tai ristiriita saadaan ratkaistuksi. Vaikka yllä olevassa listassakin voisi olla vielä muutakin, en halunnut laittaa siihen enempää kehittämis- tai toimenpide-ehdotuksia. Jos listassa olevat viisi ensimmäistä toteutuisivat lähes aukottomasti sekä nuorten että aikuisten lähihoitajakoulutuksessa (ja muilla koulutusaloilla), pääsisimme jo pitkälle arkisessa työssämme erilaisten opiskelijoiden kanssa. Käytän tarkoituksella sanaa erilaiset opiskelijat, sillä kahta täysin samanlaista opiskelijaa ei ole olemassakaan. Niin kuin ei ole olemassa aivan samanlaisia opettajia, lähihoitajia, auto- tai LVI –asentajia tai suurtalouskokkeja.

Se, kuinka hyvin erilaisten opiskelijoitten yksilöllisiä (lisätuen tai muita, elämäntilanteeseen tai ikävaiheeseen liittyviä) tarpeita voidaan ottaa huomioon esimerkiksi 22 - 26 opiskelijan kokoisissa ryhmissä, onkin sitten eri asia. Jos opettajien käytössä oleva tuntimäärä / opetettava opintoviikko höylätään pienimpään mahdolliseen, lienee selvää, ettei sen puitteissa voi räätälöidä kovin yksilöllisiä opetusratkaisuja. Opetuksen eriyttäminen on tietysti yksi ratkaisu, mutta siihenkin tarvitaan resursseja ja hyvää opiskelijan tuntemusta. Ammatillisessa koulutuksessa on lisäksi otettava huomioon että joissakin

aineissa eriyttäminen esimerkiksi oppituntien aikana on helpompaa kuin toisten. Joissakin aineissa on paljon valmista kurssimateriaalia, joihinkin kursseihin opettajat kokoavat ja rakentavat lähestulkoon kaiken itse.

11 POHDINTA

Yksi Mikkelin ammattiopiston arvoista on määritelty lyhyesti ja ytimekkäästi: opiskelijan hyvä. Tämän arvon siirtäminen käytäntöön, sen toteuttaminen arkisessa työssä on kuitenkin kaikkea muuta kuin yksiselitteistä. Kuka määrittelee sen, mikä on opiskelijan hyvä tai hyväksi opiskelijalle? Opiskelijan oma käsitys siitä, mikä on hänelle hyväksi ja mitä kannattaisi tehdä kun opiskelut eivät syystä tai toisesta suju voi olla erilainen kuin opettajien tai opinto-ohjaajien ja kuraattoreiden. Eivätkä työntekijätkään aina ihan yksimielisiä ole siitä, miten esimerkiksi oppimisvaikeuksien tai niin sanottujen elämän hallinnan taitojen kanssa tasapainoilevaa opiskelijaa autettaisiin parhaiten etenemään ja opiskelemaan ammatillisessa koulutuksessa.

Samankin koulutusalan sisällä voi olla (ja kokemusteni mukaan on) enemmän tai vähemmän toisistaan eroavia käsityksiä siitä, miten opiskelijan hyvään tähtäävää arvoa toteutetaan eri jaksojen ja opintokokonaisuuksien aikana. Jos esimerkiksi opettaa vain viimeisen lukuvuoden opiskelijoita, voi olla, että ensimmäiseen lukuvuoteen liittyvä ja vähitellen tapahtuva nuorten opiskelijoiden ammattiin kasvattamisen ja ohjaamisen näkökulma voi jäädä vieraaksi ja oudoksi. Osallistuttuani lukuisiin lähihoitajakoulutuksen opettajien ja henkilökunnan kokouksiin sekä Helsingin Diakoniaopistolla että Mikkelissä, olen huomannut, kuinka erilaisia käsityksiä opettajilla voi olla esimerkiksi siitä, miten ja kuinka pitkälle opiskelijoita tuetaan (tai pitäisi tukea) heidän opinnoissaan.

Riippumatta siitä, siirtyvätkö lähihoitajaopiskelijat valmistuttuaan töihin vanhainkoteihin, kotihoitoon, kehitysvammaisten tai lasten ja nuorten pariin, heidän työhönsä kuuluu paljon vastuuta. Jos hoitaja esimerkiksi laiminlyö valvontavastuunsa päiväkodin pihalla ja hoidossa oleva lapsi loukkaantuu

vakavasti tai menehtyy, vahingot ovat rahassa mittaamattomia. On eri asia rikkoa kone tai käsitellä sitä huolimattomasti kuin laiminlyödä tai vakavasti vahingoittaa toista ihmistä. Vastuulliseen hoito- hoiva- ja kasvatustyöhön kouluttaminen vaatii myös kouluttajilta ja koulutuksen järjestäjiltä melkoista vastuuta. Ehkä tämä on yksi syy siihen, miksi sosiaali- ja terveydenhuollon koulutuksissa ja lähihoitajakoulutuksessa on perinteisesti ajateltu että ammatillisen erityisopetuksen järjestämisen haasteet eivät kosketa sitä.

Työvuosien karttuessa ja myös tätä hanketta tehdessäni olen oppinut entistä enemmän arvostamaan sekä niitä opiskelijoita, jotka sinnittelevät jaksosta toiseen erilaisista vaikeuksista huolimatta että niitä kollegoita jotka haluavat ja jaksavat tehdä työtä putoamisvaarassa olevien opiskelijoiden ”kyydissä pysymisen” eteen. Lisäksi olen huomannut sen, että niin opettajien kuin opiskelijoiden jaksamista ja koko henkilökunnan yhteiseen tavoitteeseen pääsemistä eli mahdollisimman monen ammatillisen koulutuksen aloittaneen valmistumista voidaan helpottaa hyvin toimivilla rakenteilla ja riittävällä opetukseen ja ohjaamiseen suunnatuilla resursseilla. 2000 – luvun alun ammatillisessa koulutuksessa (kaikilla koulutusaloilla) tarvitaan sekä enemmän päteviä erityisopettajia että ammatillisten perustutkintojen suorittamiseen tähtäävissä koulutuksissa aikaisempaa parempaa erityisopetuksen organisointia.

LÄHTEET

Heinikainen, M., Kekkonen, M. ja Palovaara Päivi (2005) Miten oppilaitos ja opettajat tukevat opiskelijaa ammattiin ja elämään? Kehittämishankeraportti. Jyväskylän ammattikorkea koulu. Ammatillinen opettajakorkeakoulu.

Huhtala, S. (2003) Kohtaamisia lähihoitajakoulutuksen arjessa. Helsingin kaupungin opetusviraston julkaisusarja. A4:2003

Huttunen, L. (2007) Keskustelut tammikuussa 2007 joustavaan hakuun liittyvistä kokemuksista Mikkelin ammattiopistossa

Hyttinen-Lilja, M. (2004) Mastin erityisopetuksen suunnitelman käyttöönotto ja toiminnan seuranta vuonna 2003. Mikkelin ammattiopiston monisteita.

Keskeyttäjän kuva (2006) Selvitys vuonna 2005 Mikkelin ammattiopistossa opintonsa keskeyttäneistä. Mikkelin ammattiopiston monisteita.

Komonen, K. (2001) Koulutusyhteiskunnan marginaalissa? Ammatillisen koulutuksen keskeyttäneiden nuoreten yhteiskunnallinen osallisuus. Joensuun yliopisto. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja 47

Kuorelahti, M (2003) Käyttäytymisen ongelmat ja niiden luokittelu. Teoksessa T. Ladonlahti, A. Naukkarinen & s. Vehmas (toim) Poikkeava vai erityinen. Atena, Juva.

Lappalainen, K. (1999) Yläasteelta eteenpäin – oppilaiden erityisen tuen tarve siirtymävaiheessa peruskoulusta toisen asteen koulutukseen. Teoksessa Holtittomasta hortoilusta hallittuun harhailuun.

<http://www.minedu.fi/nuora/julkaisut>

Launonen, A. (2005) Ammatillisen koulutuksen keskeyttämisen ehkäisy ja ammatillisen koulutuksen aktivointi – rahalla vai rakkaudella? Päättäneiden tavoite 3 – ohjelman ESR-projektien 2000-2003 loppuraporttien ja laadullisten

raporttien analysointi ja projektien vaikuttavuuden selvittäminen.

Opetushallitus. Helsinki, verkkojulkaisu

Mikkelin ammattiopisto. Erityisopetuksen järjestämissuunnitelma. 15.8.2003

Poikolainen R., Keskustelut syksyllä 2004 ja talvella 2007 sosiaali- ja terveydenhuollon alalla opiskelevien opetukseen, lisäohjaukseen ja -tukeen liittyvistä kokemuksista

Saloviita, T. (2003) Erityisopetus kouluorganisaation patologiana. Teoksessa T. Ladonlahti, A. Naukkarinen & S. Vehmas (toim) Poikkeava vai erityinen. Atena, Juva.

Siljander, P. & Ulvinen V. (toim). Syrjäytymisestä selviytymiseen. Vaikeuksien kautta elämönhallintaan. Oulun yliopisto. 66/1996

Teemahaastattelut 25. ja 29.10.2004, 1. - 15.6.2007 ja 3.8.2007

Tilastokeskus 2007. www.stat.fi. Koulutustilastot 15.6.2007

Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko (OPM 2006) Luentomateriaalia Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Ammatillinen opettajakorkeakoulu 23.4.2007
Hannele Torvinen

Joustavan haun kautta Mikkelin ammattiopistoon opiskelemaan hakeneet ja hyväksytyt syksyllä 2005 ja 2006

Joustavassa haussa mainittu syy	syksy 2005	syksy 2006
Mukautettu opetus	36	29
Muu syy	15	10
Terveydelliset syyt	32	27
Ulkomainen todistus	5	9
Harrastuneisuus	2	5
Työllistyminen alalle	4	8
Syytä ei mainittu	1	7
Yhteensä	95	95
Opiskelemaan hyväksytyjä yhteensä	36	21
Liiketalouden pt hakeneita	9	4
hyväksytyt	6	0
Sote –alan pt hakeneita	14	14
hyväksytyt	1	0

Pt = perustutkinto

Opiskelemaan hyväksytyjen osalta ei ole liiketalouden perustutkintoa lukuun ottamatta saatavilla tietoa joustavassa haussa mainitusta syystä joustavan haun käyttämiseksi.

**TEEMAHAASTATTELUN KYSYMYKSET SYKSYLLÄ 2006 ALOITTANEILLE
(Sote / Etappi)**

- 1) Miten tulit / päädyit Etappiin ja sen kautta lähihoitajakoulutukseen?
- 2) Miten peruskoulu sujui?
  - Alakoulu
  - Yläkoulu
  - Vaikeat ja helpot aineet?
  - Kaverit ja vapaa-aika?
- 3) Mitä tapahtui peruskoulun 9 luokalla, omat ajatukset ja toiveet?
  - Ammatinvalinnan ohjaus ja yhteishaku?
  - Omien vanhempien ajatukset nuoren jatko-opinnoista?
- 4) Mitä tapahtui kun peruskoulu oli ohi?
- 5) Miten opiskelu Etapissa sujui?
  - Helpot asiat & aineet
  - Vaikeat asiat?
- 6) Miten lähihoitaja opinnot lähtivät sujumaan?
  - Helpot asiat & aineet
  - Vaikeat asiat?
- 7) Millaista lisätukea olisit kaivannut (vai olisitko?)
- 8) Mitkä asiat / keinot olisivat auttaneet pysymään paremmin opiskelussa kiinni?
  - Miten lähihoitaja opiskelijoita voitaisiin tukea opintojen etenemisessä?
  - Mitä oppilaitos / opettajat voisivat tehdä?
- 9) Voiko alalla opiskella paljon lisätukea tarvitseva nuori tai aikuinen?
- 10) Keskeyttämisen syyt (jos keskeyttänyt)?
- 11) Mielikuvat lähihoitaja koulutuksesta ja ammatin vaatimuksista?
  - Millainen on hyvä lähihoitaja?
  - Millainen on hyvä lähihoitajaopiskelija?
- 12) Elämäntilanne nyt ja tulevaisuuden suunnitelmat / toiveet?
  - Mitä ajattelee / toivoo tekevänsä 1, n 2 ja 5v kuluttua?

TEEMAHAASTATTELUKYSYMYKSET MUIDEN ALOJEN OPISKELIJOILLE

1) Miten peruskoulu sujui?

Alakoulu

Yläkoulu

Kaverit ja vapaa-aika?

Vaikeat ja helpot aineet?

2) Mitä tapahtui peruskoulun 9 luokalla, omat ajatukset ja toiveet?

AmmatINVALINNAN ohjaus ja haku?

Miksi joustavan haun kautta? 1 – 3 vaihtoehtoja?

Omien vanhempien ajatukset nuoren jatko-opinnoista?

4) Mitä tapahtui kun peruskoulu oli ohi?

5) Miten _____opiskelu lähti sujumaan?

Vaikeat asiat & aineet

Helpot asiat & aineet

6) Millaista lisätukea olisit kaivannut (vai olisitko?)

Mitkä asiat / keinot ovat auttaneet pysymään paremmin opiskelussa kiinni?

Onko ajatellut keskeyttämistä? Miksi?

7) Miten opiskelijoita voitaisiin tukea opintojen etenemisessä? (Koulu, opettajat, muut keinot?)

8) Mielikuvat _____koulutuksesta ja ammatin vaatimuksista?

Millainen on hyvä _____?

Millainen on hyvä _____opiskelija?

9) Elämäntilanne nyt ja tulevaisuuden suunnitelmat / toiveet?

Mitä ajattelee / toivoo tekevänsä 1, n 2 ja 5v kuluttua?